

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodiêre

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

XXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

MARTYRIUM S. FELICIS EPISCOPI AFRICANI, EX PERUVSTO MS. CODICE DESCRIPTVM, IN

quotamen mibi quidam perperam mutasse videtur tempus passionis. Desunt autem hic sancti, qui cum eo passi feruntur in Martyrologijs.

Octobr. 24
Is fuit an-
nus Christi
304.

Edictū Im-
peratoris
impijissimū.

* aduri, ha-
ber codex.

Felix Epi-
scopus non
vult tradere
sacros codi-
ces.

Act. 7.

S. Felicitas
constantia.

Multa pati-
tur sanctus
Episcopus.

Hic loc^o vi-
detur esse
mendosus,
legēdū que
9. Calend.
Novēbris.

DIOCLETIANO novies, & Maximiano octies cōsuli-
bus, exiit edictū Imperatorū & Cæsarū super omnem fa-
ciem terrę, & propositū est per colonias & ciuitates prin-
cipibus & magistratibus, suo iuque loco, vt libros Deifi-
cos legis peterēt de manu Episcoporū & presbyterorum,
Tunc progrāma positū est in ciuitate Tibiurenſi die No-
narum Iuniarū. Tunc Magnilianus curator iussit per duci
ad se seniores plebis. Eadem die Felix Episcopus Cartha-
ginem fuerat profectus: /prū verò presbyterū ad se iussit
per duci, & Gyrū & Vitalē lectores. Quibus Magnilianus
curator dixit: Libros Dificos habetis? Aper dicit: Ha-
benius. Magnilianus curator dicit: Date illos igni aduri. Tūc Aper: Gyrulus Epi-
scopus noster apud se illos habet. Magnilianus curatōr dicit: Vbi est? Aper dicit, Ne-
scio. Magnilianus curator dicit: Eritis ergò sub officio, donec Anulino pro cōsuli rati-
onem reddatis. Postera autē die Felix Episcopus venit Carthagine Tibiuram. Tunc
Magnilianus curator iussit Felicem Episcopum ad se per duci per officialē, cui Magni-
lianus curator dicit: Felix Episcope, da libros vel mōras, quęcunque habes. Felix
Episcopus dixit: Habeo, sed non do. Magnilianus curatōr dicit: Prius est, quòd Im-
peratores iusserunt, quàm quòd tu loqueris: Da libe, vt possint igni aduri. Felix
Episcopus dixit: Melius est me igne aduri, quàm scriptas Deificas: quia bonum est
obedire Deo magis, quàm hominibus. Magnilianus curatōr dicit: Prius est, quòd Im-
peratores iusserunt, quàm id, quòd tu loqueris. Felix Episcopus respondit: Prius est
præceptum Domini, quàm hominum. Magnilianus curatōr dicit: Recogita tecum.

Post tertium autem diem iussit curatōr Felicem Episcopum ad se per duci, & dixit
ei: Recogitasti tecum? Felix Episcopus dixit: Quare per locutus sum, ea & modò lo-
quor, & ante proconsulem ea sum dicturus. Magnilianus curatōr dicit: Ibis ergò ad
proconsule, & ibi rationē reddes. Tūc assignatus est deductor Vincentius Celsini,
decurio ciuitatis Tibiurenſis. Tunc est profectus Felix Episcopus à Tibiura octauo
Calendas Iulias: ligatus deductus est: ligatum verò sit in carcerē trudi. Alia autem
die productus est Felix Episcopus ante lucem, cui dicit: Quare scripturas superuacu-
as non das? Felix Episcopus dicit: Habeo, sed non do. Tunc iussit eum ligatum in
sua carceris mitti. Post dies autem sedecim Felix Episcopus productus est de carcere
in vinculis hora noctis quarta ad Anulinū proconſulē, cui dixit Anulinus: Quare scri-
pturas superuacuas nō reddis? Felix Episcopus respondit: Non sum eas daturus. Tūc
iussit eum Anulinus proconsul ad præfectum prætorio mitti Idibus Iulij. Tunc præfe-
ctus iussit eum in suo carcere recipi, & maioribusculis ligari. Post dies autem no-
uem iussit eum præfectus post Imperatores nauij. Tunc Felix Episcopus ascendit
nauim cum vinculis magnis, & fuit in capsā nauibus quatuor, volutans sub pedi-
bus equorum, panem & aquam non gustauit, ieiis ad portum peruēnit, & in ciui-
tate Agrigento exceptus est à fratribus cum sum honore. Indē venerunt in ciuita-
tem nomine Catanam ibi similiter sunt excepti de Messanam venerūt, inde Tau-
rominiū ibi similiter sunt excepti. Postea fretum uigauerunt in partes Lucania, in
ciuitatē nomine *Rulo. Indē sunt profecti Venetiam, quæ ciuitas est regionis Apulia.

Tunc præfectus iussit Felicem Episcopum in oculis eripi, & dixit: Felix, quare
scripturas Deificas non das? aut forsitan non habes? Cui respondit: Habeo quidem,
sed non do. Præfectus dixit: Felicem gladio occidite. Felix Episcopus dixit voce
clara: Gratias tibi Domine, qui me dignatus es erare. & ductus est ad passionis lo-
cum (etiam ipsa hora luna in sanguinem est cersa) die tertio Calendas Septem-
bris. Felix Episcopus eleuans oculos ad cælum voce dicit: Deus, gratias ago
tibi, quinquaginta & sex annos habeo in hoalo: virginitatem custodiui, Euan-
gelia seruauit, fidem & veritatem prædicaui. Inne Deus celi & terræ Iesu Christe,
tibi ceruicem meam ad victimam flecto, qui manes in æternum: Cui est claritas
& magnificentia in secula seculorum, Amen

HISTO.

DE S. EVERGISLO COLONIENSI EPISCOPO. 1027
 HISTORIA S. EVERGISLI COLONIENSIS EPI-
 SCOPI, EX MS. CODICIBVS, MUTATO STYLO
 aliquanto contractius descripta per F. Laur. Surinm.

RAE CLARA sanctorum patrum merita pio affectu Octobr. 24.
 & studio par est Ecclesiam catholicam iugiter venerari, vt

fidelibus in memoriam reuocet, quemadmodum illi sa-
 lutari praedicatione & doctrina sua, vere religionis & fidei
 semina per orbem sparserint ac propagarint, antiquos-
 que ethnicae superstitionis errores passim extirparint.
 Eant enim Christi summi patris familias indefessi opera-
 rij ad excolendum amplissimum mundi huius agrum ab-
 illestinati, vt verbum, quod primus ille seminarat, per-
 uigi cura conseruarent, ne diurno situ neglectum, sen-
 tes & vepres suffocarēt. Atq; ad eiusmodi opus pastorum

Ecclesiae animus egregie fuit intentus, & in hoc eorum seruebant studia. In eorum
 numero fuit etiam beatissimus hergillus, ex nobili parentum stemmate secundum Patria san-
 cti Evergisi
 fii.
 carnem ortus apud Tungros, tunc quidem Belgicae Galliae ingens oppidum, at nunc
 longè muratum ab illa amplitudine. Ab ipsa autem pueritia quaedam in eo gratia &
 virtutis insignia relucebant, nec erat elegans corporis forma. Parentes eius leti tam
 oprata prole, Christi perpetuo senitio eam addixerunt, vt in Clerum puer ascitus, il-
 li more Ecclesiastico inseruierit. Magna in eo adhuc puero discendi sedulitas, praec-
 la-
 ra morum ornamenta cernoanur: praeterque tenerae aetatis modum, semper aut
 pij laboris occupatum exercitum, in preces incumbentem, vel sacris lectionibus in-
 tentum, lectaque fidei memoriae commendantem videre licebat. Aerate quidem
 pusillus, coartans eos pueros pueriendi ratione & morum probitate longè anteibat,
 ita vt quoddam scientiae & ingenij priuilegium in eo elucere videretur, & teneros
 annos quadam senilis aetatis aruitate ornaret, hominemque perfectum benè mo-
 ratae vitae exemplis referret. Nonni magna animi contentione incumbens, non sine
 parentum offensione prandium differabat in horam vespertinam, cum sancto Da- Vide absti-
 nentia pue-
 ri. Dan. i.
 alendo, corpori seruiebat: intum tamen id, quod sibi subtrahebat, impertiens inopi.
 Sic ille aetata tenellus, religioe grandaeuus, mundi gloriam calcavit.

Interea vir Dei Seuerinus, Coniuentis ciuitatis Episcopus, hominis & meritorum
 splendore illustris, & per cuncta audabilis, pro sacerdotalis ministerij debito officio,
 suae parocchiae ecclesias visitabat ex sacrorum canonum praescriptione, salutaris do-
 ctrinae & exhortationis verba vulgus proponebat. Grassabatur enim tum etiam in
 Gallijs Arriana haeresis, quam Euphrata
 pseudoepi-
 scopus, do-
 gmatum Ar-
 riani defen-
 sor.
 tissimus Seuerinus passim profligare nitentur, &
 conficere gladio oris sui. Cuius ea animi intentione etiam Tungros inuiseret,
 apud quos pro dolor perfidiae Euphratae impij dogmatis zizania sanae doctrinae
 tritico superseminauerat, primè fratribus, qui illi ecclesiae cura & dignitate praes-
 erant, ad se acciuit, ex illo diligenter inquirens de fide eorum & studio cultus diuini. S. Evergisi
 adhaeret S.
 Seuerino
 Episcopo.
 Respondit ille ad singula, quod Rom. 12.
 religiosi pueri miras virtutum scilicet pietatis accuratè exposuit. Mox Episcopus Seueri-
 nus exhilaratus, iubet puerum adduci, & cum eo colloctus, spe & expectatio-
 ne sua maiora in illo sanctitatis scilicet gloria deprehendit. Itaque tenerrimè illum dili-
 gens, inter paternos complexus scilicet scula horrat eum, vt secum proficiscatur. Non
 recusat sacer Christi tyrunculus, scilicet fieri pars Domini & funiculus hereditatis
 eius, mundanas gloriolas fallaces scilicet diuitias omninò contemnens, diuinorumque
 obedientiae mandatorum sese scilicet accommodans, simplici que victu & vestitu conten-
 tus, nihil extra Deum possidere scilicet cupit. Immodè iam sapienter discernens, quid place-
 ret Deo, quid ve displiceret, iuxta scilicet stolium, rationale Domino impendebat obse-
 quium, totumque vitae cursum ad scilicet instituebat & exiebat voluntatem. Atque in-
 ferim bonae conuersationis successus scilicet vegetatus, & diuturnae consuetudinis bene-
 ficio confirmatus, amore insatiabilis scilicet estis sapientiae fontibus inhiabat, & instar ap-
 sedulae, diuinorum eloquiorum scilicet fons insidens, intra pectoris sui aluearium, fidei
 virtutumque mella condebat.

Cernens autem beatus Seuerinus Episcopus, & ætate & moribus benè idoneum eum esse maioris gratiæ capeffendis honoribus, nè sub modio tanta lucerna diutius lateret, prudenti sanè consilio sacri altaris ministerio eum admouere decreuit, sicque per singulos gradus ad Diaconatum vsque eum prouexit. Quo in ministerio qualem ille se præbuerit, dici vix queat. verebatur enim, nè tantam gratiam inaniter accepisse videretur. In Dei templo nocte ac die vigilare, & mensæ Dominicæ citra reprehensionem inferuire nouerat, virtutum exercitatione præclarus, percepto munere dignus, atque omni ex parte perfectus. Quodam Dominico die nocturnis horis pro consuetudine cum sancto Episcopo Seuerino loca sancta inuisens, cum illo humili prostratus, caelestem meruit audire melodiam: sed cum nesciret, quid ea sibi vellet, à sancto Episcopo diuinitus docto beatissimum Matinum didicit migrasse à vita, & deducantibus Angelis abire in cælum.

Tandem defuncto beato Seuerino, Clerus & populus Agrippinæ Coloniae eum sibi elegit Episcopum, quamuis renitentem. Postquam ergo eam adeptus est sedem, statum Ecclesiæ Colonienfis quotidie in melius procehebat, eius familiæ cibum dabat opportuno tempore, oues sibi creditas eleganter instituebat, modis omnibus à peccandi consuetudine retrahebat, calamitosus & afflictus omnibus humaniter subueniebat, urbem ipsam intantum ornare studens, ut incolis aurea Colonia appellaretur. Porro mentis oculos semper referebat ad Dominum, quotidianisque auditis gratiæ incrementis, ibat de virtute in virtuten. Postquam autem consenuit, immodico capitis dolore vexatus, more suo sacra circuiuit loca orandi studio.

Cumque ad beati Gereonis sociorumque eius templum, malè valentium refrigerium, peruenisset, flexis genibus in sanctorum memoriam, cui consueuerat, versum illum dicere coepit, Exultabunt sancti in gloria: moxque cæcis responsum est, Laetabuntur in cubilibus suis. Vnde ille intellexit, spiritu Dei deueelante, illo ipso die sanctos martyres animas suas cælo reddidisse. Ab eo ergo tempore vsque in præsens eodem die quotannis, ipso agente, illorum celebratur solentia. Accepit autem puluerem à sanctorum templo, & sanctæ Crucis exprimens signum, eum malè affecto capiti suo imposuit, sanusque recessit.

Deinde pastoralis eum perurgente cura & sollicitudine, fidei seruore inflammatus, ad Tungros profectus est, idololatriæ sordes eliminatus. Vbi eò peruénit, cum multa autoritate sacras habebat conciones, errantes recebat in viam: malos hortabatur, ut citò resipiscerent: bonos, ut studerent effici meliores. Cum autem Dominus veller eum ad laborum capienda præmia euocare, cursum vitæ feliciter absolueret, quadam nocte media surrexit, & ex more solus ad scæ Dei genitricis monasterium orandi causa se contulit, faciès quod propheta dicit, die nocte surgebã ad confitendum tibi super iudicia iustificationis tuæ. In ipso itinere psallente eo, Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltatio mea, latrones accurrunt, ad iugulandos homines intenti, magnam sibi ex prædam pollicentur, vnusque ex illis teli ictu eum interficit. Sed cum nihil apertum præter simplicem vestem inuenirent, ad locum secretiorem corpus exanimis portant, virgultis operiunt, nè prodatur illorum crimen, dolentesque se spe fratros sua, aufugiunt, nihil præter cruentam conscientiam secum auferentes.

Manè oriente die infaustus cædis eius nunciatur fertur ad urbem, luctus & metus omnes occupat, Clerus populusque properè ad locum, vbi sacrum corpus iacebat vili opertum tegmine, reuerendo funebrita persoluunt officia, orant loci eius Episcopum, alioqui voluntarium, ut eo, par est, honore corpus exanime condatur. Incredibili omnium dolore humar sacri artus: sed interim tanti ciuis aduentu latantur Angeli in cælis, quò etiam eius intercessione venturos speramus, si fide & opere in eius vestigijs insistamus. Tebatur autem sacrum corpus, comitante Clero & innumera populi frequentiam hymnis congruis ad beatissimæ Dei genitricis Mariæ oratorium, quod ea testate celeberrimum fuit. Celebratis inde, ut moris est, exequijs cum Psalmis & Missis, in occulto quodam loco eius ecclesiæ conditum est corpus sacrum quam honorificè & reuerenter: tametsi eximia eius sanctitas humana officia superaret. Quòd autem Tungrenses loco abdito illum humarunt, ea causa factòd vererentur, nè Colonienfes eum vi quandoque auferrent. Ex eo verò tempore tantas virtutes per merita beati viri dignatus est Dominus illo in loco operari, cerent incolæ eam fidem illum ipsi seruare

Matt. 5.
Ordinatur
ab eo Dia-
conus.

Audit caelestem beatorum spirituum melodiam.

Creatur Episcopus Coloniaensis.

Aurea Colonia.

Nota de templo S. Gereonis.

Psal. 149.

Sanatur à febris tætu facti pulueris.

Inuisit Tungros, prædicationis ergo.

Psal. 118.

Psal. 3.

Crudeliter interficitur.

Is fertur fuisse Candidus, vice & loco Episcopi.

Cõditur in oratorio beatissimæ matris Dei.

Multa ad eius tumulū miracula.

feruare iam in cælis coronatum, quam erga ipsos adhuc in terris degens declarasset. Quicquid ab eius patrocinio pio sperabatur affectu, fideli effectu complebatur. Illuminabantur cæci, claudi rectè ingrediebantur, paralytici curabantur, leprosi mundabantur, dæmoniaci liberabantur. Quæ omnia si quis velit literis consignare, lectori fastidium pariet. Equis verò dubitet, per eius merita, ingentia tum facta miracula, cum tanta hodieque fiant, vt nemo possit pro dignitate diuinæ benignitati gratias agere?

Hoc loco sequitur in MS. codicibus de sacri eius corporis translatione: sed eam supra inueniet lector in Vita S. Brunonis Archiepiscopi Colonienfis, Cap. 27. diei. Octobris.

VITA SANCTI MAGLORII, SECUNDI EPI-
SCOPI DOLENSIS IN BRITANNIA MINORI HABETVR

in MS. codicibus, sed sine nomine Authoris. Videtur scripta bona fide.

*Stylum F. Laur. Surius mutauit, omisis quibusdam
parum ad historiam facientibus.*

XIMIÆ sanctitatis vir Maglorius in Britannia maiori traxit originem ex parentibus generis nobilitate claris, patre Umbraseo, matre Affrella, ita vt etiam sanguinis coniunctione beatū Samsonem Episcopum attingeret. Fuit verò monastici sectator instituti, sicut & beatus Samson, & vterque ab Heltuto, sanctissimi Germani Antistiodorensis Ecclesiæ Episcopi discipulo, & liberalibus disciplinis, & sacris literis egregiè est institutus. Germanus enim in Anglia, siue Britannia maiori Pelagianorum confutauit hæresim, eaque compressa, redijt ad sedem suam. Postea verò beatus Samson, cum semper esset diuinis rebus intentus, & religioni præcipuè addictus, à Clero & populo electus est Episcopus, & à quibusdam eius gentis præsulibus, licet intitus, iuxta sanctorū patrum decreta est ordinatus. Factus verò Episcopus, beatum Maglorium, bonis ornatum moribus, ieiunijs, vigilijs, precibusque studiosè vacantem, corporis quoque castitate conspicuum, ad inferendam mensam Domini, & ad dispensandā viuifici corporis eius consecrationem (Sic enim loquitur Author, quemadmodum etiam beatus Ambrosius, ex gestis sancti Laurentij martyris quædam citans in Officijs) Diaconum ordinauit, eumque ob meritum sanctitatis eius reuenter habuit. Voluit etiam, vt in tempore plebi eius dispenseret tritici, id est, verbi diuini, mensuram.

Cum autē diu in ea gente versatus esset beatissimus Samson, & optimis exemplis, salutaribus institutionibus, nec paucis miraculis ei præluxisset, tandem diuinitus permotus, memor illorum Domini verborum, Euntes in mundum vniuersum, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti: valescit plebi suæ, & cum beato Maglorio nonnullisque clericis & laicis in Britanniam minorem prædicandi causa traiecit. Vbi cum agente Childeberto Francorum Rege, Episcopi ministerium accepisset, per omnem regionem illam longè lateque diffusa est fama nominis eius, ita vt plura maioraque, vt in eius gestis habetur, illic miracula ediderit, quam antè. Multis autem vitæ annis ibidem exactis, quibus ei semper Christus viuere fuit, febrî tandem correptus decubuit, sentiensque vicinam imminere mortem, beatum Maglorium & Ecclesiæ suæ fratres ad se vocat, dicit illis venisse tempus migrationis suæ, aitque ad beatum Maglorium: Nōui, frater charissime, te post decessum meum huius Ecclesiæ pastorem fore. Hortor igitur, vt in diuini amoris cultu propositoque, vt cœpisti, magis magisque inardescas, & lumen diuinitus haustum non ponas sub modio, sed super candelabrum, vt videant, qui in domo Dei sunt. Equidem hætenus, prout Dominus dedit, pro viribus laboraui: tu porrò Dominici gregis tibi commissi curæ inuigila, & sollicitus esto, vt merearis quandoque à bonorum omnium recompensatore audire vocem illam iucundissimam, Eugè serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam,

24. Octobr.
Cap. 1.
Patria &
parentes S.
Maglorij.

S. Samson
fit Episco-
pus.

Consecra-
tio, pro, Eu-
charistia.
Lib. 1. Offic.
cap. 41.
Cap. 2.

Matth. 28.

S. Samson
venit in Bri-
tanniam mi-
norem.

Prædicat
Maglorium
suarū Epi-
scopum.

Matth. 25.
intra

intra in gaudium Domini tui. Hæc cum audisset beatus Maglorius & alij, qui illis aderant, breui scilicet illum moriturum, cum multo eiulatu dixerunt ad eum: Cur nos pater sancte deseris, aut quid ita nos derelinquis? Quibus ille ait: Nolite, fratres mei, contristari: facessant ista lachryma. Elias bonum post se reliquit discipulum Eliseum: ego vobis Maglorium relinquo, à Deo vobis datum, qui à primis ætatis initijs summæ religionis & sanctæ operationis exemplis illustris fuit. His dictis, in præsentia omnium sancta sanctorum, id est, sacrosanctam Eucharistiam sumens, coronam iustitiæ, quæ ei reposita erat, percipitur, abiit ad sidereas beatæ patriæ mansiones.

Cap. 3. **Et succedit S. Maglorius. Matr. 5.** Eo sic defuncto, beatissimus Maglorius, iuxta sermonem eius, Dolensis Ecclesiæ regimen adeptus est, Christoque adiuuante, magnarum virtutum de se exempla dedit, non segnis auditor factus illius Dominicæ sententiæ: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. Cumque præclaris exemplis, sanæ doctrinæ pijs institutionibus, & virtutibus in ea Ecclesia luceret, nocte quadam Angelus Domini adstitit ei dormienti, & ait: Hactenus quidem Maglori ad pascendum Domini gregem in huius Episcopatus publica luce versatus es: at nunc vt possis liberiùs vni vacare Deo, & eius laudibus totum te impendere, remotioris loci pete secessum, vitamque viuas solitariam. Hunc enim locum scias diuinitus sancti Samsonis decessoris tui gloriæ deputatum: tibi verò Dominus Deus tuus alium præparabit, in quo pastor bonus multas habebis oues, vitæ monasticæ deditas, & innumeris clarebis virtutibus. Eam visionem vir sanctus valdè admirans, expergiscitur, aitque ad Dominum: Gratias tibi ago, bone Iesu, quòd per Angelum tuum admonere me dignatus es, vt quod iam pridem ardenti desiderio concupièram, re ipsa perficiam. Interim cogitare cœpit, quemnam potissimum locum sibi deligeret, illis studijs opportunum, quorum esset admonitus ab Angelo. Commodum illi tum in mentem venit locus, quem Rex eius sedi amplificandæ largitus erat. Non diù post Budocum, qui à puero sanctè & religiosè cum ipso vixerat, pro se Dolensis Ecclesiæ Episcopum consecrauit, Cleroque & populo valedicens, abiit ad locum memoratum, cunctis incredibili quodam animi dolore tabescentibus ob discessum pastoris tam boni. Vbi autem peruénit ad amicæ solitudinis locum, ieiunijs, vigilijs, precibus feruentissimè incubuit, sed tamen latere non potuit.

Apparet ei Angelus in fornais. Sanctitatis eius fama intrà solitudinis latebras coerceri nõ sustinens, passim increbuit, atque ita ex diuersis regionibus varijs affecti in eò modis ad eum aduolabant, cæci, claudi, leprosi, dæmoniaci, salutem expetentes. Multi quoque animarum suarum remedia percipere cupientes, eius sapientiam audituri, ad eum accedebant: plerique etiam multa ei offerebant munera auri, argenti, rerumque aliarum, gratos se illi declarare volentes. Sed ea ille ceu stercora quedam contemnens, mox in pauperes, viduas, pupillos, captiuos, fame affectos liberaliter erogauit. Cernens autè tam multa sibi offerri, tantamque hominum multitudinem ad se confluere, magno animi dolore correptus: Heu me, inquit, quid mihi prodest reliquisse propria, & aliena appetere? Maior mihi iam imminet populorù turba & frequentia, & immensa accedunt opes. Ego verò iam pridem mundi huius cupiditatibus me volebam absolutum, & ecce magis etiam ijs nunc videor implicari: cumque terrenarum rerum onera abiecerim, iam proh dolor diues effectus sum. Sub his animi angoribus incidit illi, vt eum, quem Episcopum suo loco ordinarat, ad se accersiret. Fecit igitur sic, & ille ocyùs aduenit. Narrat ei cum lachrymis, quantam hominum multitudinem patiatur, ait sibi planè deliberatum esse ad desertum aliquem proficisci locum, vbi nulla hominis vestigia existant.

Cap. 4. **Multi ad eum confluunt salutis expetendæ causa.** Cernens Episcopus multum eius animi dolorem, præ commiseratione aliquandiu siluit: deinde blandè & familiariter cum eo colloquens: Scio, inquit, mi domine, propter turbas ad te salutis obtinendæ causa confluentes, magno te mœrore affici: sentioque ea causa relictis illis, ad loca auia te velle commigrare. Sed id si facias, valdè tibi formidandum est, pater, nè, dum Christi pauperibus subtrahis spiritalis doctrinæ triticum, quod illis vitam præstat, in discrimen te conijcias. Præstabilius enim est oues Domini colligere, quam dispergere: contritosque corde sanare, quam infirmos deserere. Olim in tuam eras intentus messem: iam vt pastor bonus, debes etiam curare alienam, vt ad Christi honorem vtranque efficias cumulatiorem, atque ex ijs duplicia possideas: futurus hoc ipso Christi imitator, qui populo Iudaico primum per seipsum, inde gentibus per Apostolos salutarem doctrinam proposuit.

Cap. 5. **Episcopus eum dehortatur ne deserat ad ipsum salutis causa confugiens.** Quas

Quas autem nunc molestias capis ex his populis, quibus iugum Christi suaue est, & onus leue, ea tibi magnam parabunt apud Dominum retributionem. Nosti tu ipse Christum Dominum, cum in sinu patris quiesceret, venisse in huius mundi labores, ut infirmorum languores curaret. vnde ipse ait: Non egent, qui sani sunt, medico, sed qui male habent: quos etiam non refugit, sed pro eis animam suam libenter posuit. Scis quid ex Esaiâ quandoquæ turbis audientibus legerit: Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me: euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, & cætera. Hæc illum dicentem beatus Maglorius grato animo audiuit, sciens à Domino dictum ad Apostolos: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.

Non multo autem interiecto tempore Comes Loiescon, valdè quidè opulentus, sed septenio iam lepra infectus, frustrâ in medicos magnis erogatis pecunijs, qui curare eum non poterant: vbi in insula, in qua morabatur, celeberrimâ comperit beati Maglorij famam, cum quibusdam è suis venit ad eum, rogans vt suis ad Dominum precibus, faciat medicinam morbo tam infesto. Ad quem vir Dei: Quinam, inquit, fieri potest, vt immundus curet immundum? Ego quoquæ immundus sum corpore. Indixit verò triduanum ei ieiunium, & ipse quoquæ cum quibusdam sacerdotibus & Leuitis, religiosisq; viris triduo ieiunauit. Eo exacto ieiunio, adhibitis litanijs, iubet eum in cupam balneatorium inferri, manusque ei imponens, sublati in cælum oculis, dicit: Domine Iesu Christe, per quem omnia facta sunt, qui Naaman per prophetam tuum in Iordane flumine à lepra mundasti, qui propter peccatores saluandos è cælis in terras descendisti, non pro iustificationibus nostris, sed pro miserationibus tuis multis hominem istum, qui ad me venit tuam cupiens experiri clementiam, ad laudem & gloriam nominis tui purges à lepra, vt omnes, qui id viderint, te collaudent: qui viuus & regnas cum Deo patre & sancto spiritu per infinita secula seculorum, Amen. Hæc cum dixisset, manu sua totum eius corpus attingens, ad eum ab eo lepram omnem profigauit, vt nec cicatrix quidè vlla permaneret, & caro eius instar pueri restitueretur. Ea tam repentina & admiranda curatio quibus verbis celebrata & prædicata sit ab illis, qui viderunt & audierunt, nos satis explicare non possumus.

Tum verò Comes Loiescon ad eius pedes aduolutus, non sine lachrymis pro tanto munere Deo & illi gratias egit. Multa, vt diximus, opes & possessiones ei erant: è quibus terram quandam beato Maglorio dedit, sed partem illius dimidiam sibi reseruans. In ea terra multæ erant aues pulchræ, & magnitudine admiranda: ingens quoquæ prouentus piscium ex sinu maris. Cum autem beatus Maglorius perlustraret eam partem, quam Comes ei largitus erat, aues & pisces omnes alterius partis ad ipsius portionem se transtulerunt. Tulit id indignè vxor Comitum, hortaturque eum, vt beati viri portionem sibi vendicet, alteram ei relinquat. Facit ille, quod mulier improba suauit: sed ecce repente aues & pisces omnes, redeunt ad beati viri possessionem. Id conspicatus Comes, ductus poenitentia, vtraque partem perpetuo retinendam illi assignat, moxque aues & pisces pristina sua domicilia in vtraque repetunt, vti antea sub ipso Comite consueuerant. Eius rei fama procul diffusa, omnibus non immeritò magnæ admirationi fuit. Porro ea in terra vir sanctus ecclesiam condidit & collegium monachorum, quos illic habuit sexaginta duos, eosque vita & doctrina sua eruditos, Deo & sanctis eius debita seruitutis officia præstare docuit. Qualem autem ipse eo in loco se præbuerit, quibusque virtutibus enituerit, nullus facillè dicendo possit consequi: nos de eius sanctissima conuersatione pauca tantum commemorabimus.

Ab ipso matris vtero vixit castissimus, virginitalis conseruanda studiosissimus. Pane vescabatur hordeaceo & viliori legumine, eoq; parcè. Quarta & sexta feria prorsus nihil sumebat cibi: quarta quidem feria, quod tum impij Iudei in necem Domini Iesu conspirauerunt: sexta autem, quod eum Cruci affixerunt. Carnem suam perpetuo cilicij vsu macerabat. Vestes exteriores habuit nec admodum viles, nec sanè preciosas, sed mediocres, vt humanos applausus & gloriolâ declinaret, quæ est æternæ mortis miscipula. Toto eo tempore, quo relicta Dolens Ecclesia, solitudinem expetijt, nec vinum, nec siceram bibit. Per paucis autem pisciculis diebus solennibus duntaxat, idque à monachis religiosis & diuinæ contemplationi deditis coactus, pro magnis delicijs vescabatur. Cum ceteri fratres nocturnis horis membra quieti darent, ille clam se recipiebat ad maris oram, illicque vsque ad noctis preces, quas Matutinas

vocant,

Matth. 9.

Luc. 4.

Esai. 61.

Luc. 10.

Cap. 6.

Iohan. 1.

4. Reg. 5.

Sanat Maglorius leprosum Comitem.

Cap. 7.

Comes ei mediâ partem cuiusdâ terræ dat.

Deinde aucteram.

Condit monasterium.

Cap. 8.

Ei castitas Cibi parsimonia. Cilicium, Vestes.

Luc. 1.

Vigiliæ.

Eccle. 35. **2. Cor. 9.** **Cap. 9.** **Cap. 10.** **Angelus ei apparet.** **2. Cor. 11.** **Angelus sc- eudo & ter- tiò ei appa- ret.** **Cap. 11.** **Pfal. 26.** **Feliciter abit ad Do- minum. Psal. 115.**

vocant, peruigil Dominum orabat. Multam ad ipsam aduentibus hospitalitatem prompto animo exhibebat, sciens scriptum esse: Hilarem datorem diligit Deus. Denique vt multa paucis expediamus, nulla non virtute ornatus fuit.

Accidit quandoquè, vt quidam ex famulis eius, pisces in vsus fratrum in mari capientibus, in aquas lapsus suffocaretur. Non latuit ea res beatum virum. Itaque multum flens & eiulans, dicit se reum mortis illius: moxque adiunctis sibi fratribus, tota die coram altari prostratus, obsecrat Dominum, nè propter hominis illius interitum in se effundat furorem suum. Deinde postquam sol occubuit, cum monachis litaniis & psalmos concinentibus ad litus maris accedit, prosternensque se, cum lachrymis rogat Dominum, vt vel mortuum sibi reddant vnda, quem viuum absorberant. Finitis precibus, mare tumescens euomit hominem, quem quidem extinctum, at nunc planè rediuuium. Sentiens vir Dei se tam liberaliter exauditum à Domino, sacrificium ei offert, polliceturque se propter illam hominis mortem, cuius, vt diximus, reum se arbitrabatur, nullum vnquam piscem in cibum sumpturum.

Cùm sic autem innumeris clareret virtutibus & miraculorum signis, obitum suum longè antè præciuit. Nam pridè eius dici, quo sacrosancta Paschatis solennitas celebrabatur, illi in templo more suo nocte vigilanti, Angelus Domini candidissimus apparuit, aitque illi familiariter: Sancte Maglori, age quod agis, operare quod operaris: nec dubites nomen tuum scriptum in libro caelestis militiae. Visum est altissimo, cuius voluntati ab incunte aetate haud segniter obtemperasti, dignam tuo certamine mercedem tibi in caelis restituere. Audiens hæc Maglorius, lætus quidem ex promissione, sed incertus de visione, veritus nè angelus satanae in Angelum lucis se transfiguraret, admodum prolixè in precibus perseuerauit. Ijs absolutis, Angelus Domini volens eum de visione certiore efficere, bis terque sua verba repetijt, ita dicens: Nihil hæsites de hac visione Maglori. Sicut enim ego sum perpetuus minister summæ veritatis, ita legatio mea omnis planè falsitatis expers est. Certissimè igitur annuncio tibi, propedièm te cum insigni ex hoste reportata victoria & triumpho, è corpore migraturum in caelos, & præsentem Dei vultum inter illos beatæ patriæ ciues sine fine iucundissimè conspecturum. Tum verò beatus Maglorius rogauit sanctum Angelum, vt antequàm discederet, largam ipsi impertiret benedictionem. Sed Angelus respondit: Quonam modo ego tibi benedicam, cui benedixit is, à quo sancti omnes benedicti & sanctificati sunt? Atque ita post mutuatam salutationem, Angelus cum multo lumine recessit ad superos: porrò Maglorius, vt cœperat, noctem duxit peruigilem.

Post dies paucos rursus ei apparens Angelus, iussit eum de suo obitu esse securum, dixitque ei, quòd ob seruatam carnis integritatem centesimum in caelis fructum esset percepturus. Tradidit etiam ei tanquam breui morituro viaticum. Atque ab illo die de suo obitu sollicitus, nisi causa ineuitabilis & multis profutura adesset, vsque ad diem vocationis suæ semper versum hunc ore repetebat: Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ: nec vnquam visus est è templo recedere. Tandem expleto labentis vitæ cursu, fratribus valedicens, & inter verba sanctæ exhortationis animam expirans, felici migratione peruénit ad Christum. Eius pia intercessio nobis obtineat veniam peccatorum, cuius est preciosa mors in conspectu Domini, qui viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

MAR

DE S. ARETHA MARTYRE ET SOCIIS EIVS. 1033
 MARTYRIVM SANCTI MARTYRIS ARE-
 THAE, ET EORVM, QVI CVM EO DECERTAVNT,

Sanctorum Martyrum: & historia eorum, quae tunc facta sunt

in regione Homeritide, vel Sabæa: Authore

Simeone Metaphrafte.

INSTABAT iam quintus annus, ex quo Iustinus acce-
 perat scepra Romani imperij: quo quidem tempore
 imperabat etiam Aethiopibus Elefbaan, vir, qui propter
 pietatem & iustitiam, apud omnes maximū nomen fuit
 consecutus: in ciuitate autem Auxume regiam constru-
 xerat. Ditione tenebat Arabiam felicem, quæ olim qui-
 dem Saba, nunc autem vocatur Homeritis, Dunaan
 Hebræus, vir impius, & Christianorum generi inimicissi-
 mus: qui etiam omnes, qui erant in sua potestate, habe-
 bat circumcisos, partim quidem Iudaicam sequentes su-
 perstitionem, partim autem planè gentiles, Soli & Lunæ

24. Octobr.
 Cap. 1.
 Elefbaan
 Rex Aethio-
 pum Chri-
 stianus.

sacrificantes, & dæmonibus, quos etiam more gentis honorabāt statuis & columnis.
 Porro autem ab Elefbaan odio habebatur Hebræus, quod omnibus ferè, qui sunt sub
 cælo, Christum Deum prædicantibus, & verum Dei filium, & nobis factum carne si-
 milem, ipse eum vilipendens, inficiabatur hæc omnia, velans & adumbrans suorum
 maiorum scelus, quod in Cruce admiserat: adeo vt Rex pius sæpè cum eo bello con-
 gressus, vi fuderit ac fugarit, & tributum pèndere coegerit. Verùm ille quidem non
 stans pacis conuentis, insurrexit contra Regem Elefbaan. Elefbaan autem cum rur-
 sus valido adortus exercitu, fortiter expugnauit, & in fugam conuertit. Deniquè ad
 illum cauendum relicto exercitu, in suam redijt ditionem.

Elefbaan
 bella gerit
 aduersus
 infidelem
 Dunaan.

Interim non poterat Hebræus quiescere, sed vt acceptæ cladis deleret ignomini-
 am, cum suos collegisset, & eos, qui erant in præsidio, inuasisset, omnes bello perdidit,
 & iussit omnes, qui inueniebantur Christum esse Deum consistentes, citra vllam interi-
 re misericordiam. Nullus autem fuit ex ijs, qui erant sub ipso, Christianis, qui se non
 huic impio edicto submiserit. illius animi formidans sæuitiam. Quædam tamen ciui-
 tas frequens populo, sita in Homeritide, quæ vocatur Nagran, cum iam lōgo ab hinc
 tempore venisset ad agnitionem veritatis, & pietatem suscepisset, nempe ex quo
 Constantius magni Constantini filius, ad Sabæos, qui nunc vocantur Homerita, orti
 verò sunt ex Cetura Abraham, misit legatos: & Rege illius gentis muneribus sibi con-
 ciliato, ædificauit hac in ciuitate ecclesias: & quendam virum pium, qui ad vitam
 declinarat monasticam, & moralibus & actiuis virtutibus erat magnus, atque adeo
 omnibus sui temporis superior, misit, vt præesset ijs, qui ad veram accesserant religi-
 onem. Quo quidem tempore Iudæis resistentibus, & barbaro suadentibus, nè tam
 facile hospitem admitteret in ciuitatem, neque circa res diuinas aliquid innouaret,
 nisi prius vir religiosus aliquod signū ostenderet, (quomoddò solent isti petere, vt qui
 sint increduli) quod quidem si præstiterit, tunc ei concederet ingressum in ciuitatem:
 ille diuinis fretus promissis, quod signa sequentur eos, qui crediderint, annuit citra vl-
 lam dubitationem: & eorum quæ petebantur, miraculorum magnam ostendit ope-
 rationem. Ab illo iam tempore ciuitas Dominum purè colens, & Orthodoxa diui-
 norum patrum sequēs dogmata, perseuerabat, si quid erat mali, repellere, & alienam
 effugere religionem, adeo vt ne sineret quidem eam ad aures peruenire.

Cap. 2.

Sabæi quan-
 do conuersi
 ad Christi.

Marc. 16.

Inuidens ergo malignus, totum, quantus erat, subiens Hebræum, cum armat ad-
 uersus ciuitatem, partim quidem opinans fore, vt id esset molestum pio Regi Aethio-
 pum: partim autè eò spectans, vt in Christum suam expleret insaniam, & genus Chri-
 stianorum omninò euerteret. Itaque venit validum adducens exercitum: & cum
 circumcirca esset castrametatus, valloque & fossa mœnia circundedisset, obsedit Na-
 gran, minitans se illam expugnaturum, & omnes, qui in ipsa erant, interempturum,
 nisi Cruce Domini, à ciuibus in excelso posita, quam execrationis signum (pròpho-
 lor) stultus vocabat, ad nihilum redacta, deindè Christum quoquè negassent, qui fu-
 erat in ea suspensus. Quod eo quidem consilio faciebat, vt cum eos illo quod indè
 veniebat, præsidio nudasset, hoc tam valido defectos auxilio deindè inuaderet. Qui-
 dam ergo execrandi huius Regis satellites, in orbem obeuntes ciuitatem, eadem

Cap. 3.

Dunaan He-
 bræus ossi-
 det Nagran
 odio Chri-
 stianæ reli-
 gionis.

SSSS

voci-

vociferabantur: & si parerent quidem, dicebant fore, ut dona & honores à Rege consequerentur: sin autem non parerent, & Galilæo animum adhiberent, pro monarchia inducentes multorum principatum, igni & gladio traderentur. Porro autem ipse quoque Dunaan execranda & audaci lingua his falsa quædã addebat, & iactanter dicebat: Nullam potuit Iesus opem ferre Christianis in mea potestate cõstituris, quos omnes, & ipsos illorum sacerdotes & monachos gladio & igne prius consumpsi, ne parcens quidem sacris illorum templis: & nunc maximo coaëto exercitu, nempe centum & viginti millibus hominum, ad vos veni, aut omninõ persuasurus, aut perditurus.

Quid glori-
aris in ma-
litiã?

Cap. 4. Ciues autem: Videmus, dixerunt, ô Rex, te linguæ multum indulgere, & attribuere imbecillitatem ei, qui est solus Deus. Sed Rapsaces dux exercitus Sennacherib non paruum tibi dedit exemplum: qui cum ipse quoque aliquandõ in Deum, magna loquentem & iactantem vibrasset linguam, quot hominum millia perdidit, & cum quanto dedecore recesserit, pauci sunt qui nesciant. Quod autem nos accusas, quod multorum principatum, & multos deos inducamus, nos, qui multis ab hinc seculis, tanquam hereditatem, à maioribus veram accepimus religionem, nec monarchia in arctum adducimus diuinitatem, nec abundantia personarum inducimus multorum principatum: sed vnã naturam citra diuisionẽ in tres personas diuidentes, patrem, & filium, & spiritum sanctum confitemur: filium verò ipsum, quem vos contumelias incessitis, hominem esse factum, ut diuina prædixerunt responsa, & à vestris maioribus actum fuisse in Crucem propter salutem omnium, cum illi malè ignorasset dispensationis diuinæ mysterium, & tertio die resurrexisset à mortuis, & rursus ad cælum ascendisset, & in altum sublatum fuisse ad suum patrem & credimus, & prædicamus.

Summa fi-
dei Christi-
anæ.

Cap. 5. Non sustinentes autem hos sacros audire sermones aures profanæ, ad facta se contulerunt. Itaque ad obsidendum Rex conuersus ciuitatem, aduersus eam mouebat omnes machinas, omnes exitus diligenter custodiens & muniens, & putans fore, ut multorum dierum fame eos in suam redigeret potestatem. Et cum collegisset omnes Christianos, qui erant in agris & suburbij, alios quidem interemit, alios verò ijs, qui erant in eius ditione, vendidit in seruitutem. Cum autem pij ciues se aduersus omnia fortiter defenderent, & tempus quod terebatur, Tyranno spem reddidisset valdè exilem, statuit dolo capere ciuitatem. Itaque petit, ut eliceret ingredi ciuitatem, ut videret scilicet ea, quæ ibi erant, prius terribili prolato iureiurando, & ijs, quæ dicebantur, interposito ipso legis Deo, se nihil eis esse facturum præter ea, quæ consueverant: neque coacturum, ut patriam abiurarent religionem: neque aliquod aliud malum magnum, aut paruum eis esse facturum: sed solum ea visurum, quæ sunt in ciuitate, & annuum tributum accepturum, quod prius dabatur: deinde autem se ilinc statim excessurum.

Christiani
affliguntur
ab eo.

Dolo studet
occupare ci-
uitatẽ Du-
naan Rex.

Cap. 6. Hæc cum dixisset, & pacta conuenta iniisset, & postremum iurasset iusiurandum, persuadet ijs, qui sunt in ciuitate, cum Deo vniuersum permisissent, qui est testis sacramenti, & hoc solum dixissent, Regibus nos cedere didicimus. Quod si tu iecis statueris facere, quàm nobis dixisti, Deus, qui est spectator iurisiurandi, id omninõ vlciscetur, neque diu differet vindictam. Nobis enim, dicebant, ô Christe Saluator, & fili Dei, & Deus, pro te vel omnibus priuari facultatibus, atq; adeo ipsa vita, nõ leue est lucrum. Absit autem, ut tuum nomen negemus, ut est impiorum institutum: nec si tale quid fecerimus, nos, ô Sol, adspicias. Quæ simul atque dixissent, totas portas aperiunt, & intrã ipsam ciuitatem, tanquam lupum in stabulum, malum Regem admittunt. Ille autem cum & figuram, & situm, & illam ciuitatis laudasset frequentiam, & ciuium quoque splendorem, egressus est, in eos, qui habitabant ciuitatem, graua versans; ut indicauit exitus, iusiurandum, & pacta conuenta, & quæcunque alia eis præbuit ad fidem faciendam, ea esse existimans puerilem deceptionem.

Nagrani ni-
mis creduli
intromittunt
tyrannum.

Cap. 7. Cum autem iam se pararet ad eos euertendos, vocat extra ciuitatem. Aderant verò quicumque erant insignes opibus & gloria. Præ cæteris autem is, qui & canitie, & sapientia, & morum modestia erat præstantissimus, diuinus, inquam, Arethas, cui ipsi quoque fuerat commissa rectoris ciuitatis. Omnes igitur commendabant, extollebant, laudibusque celebrabant, & omnem honorẽ tribuebant ei, qui videbatur esse seruator & Rex. Ille autem sibi culpæ dandum esse tribuens, quod differret cerni malus, non amplius expectans aperit, qui intus latebat, Dunaan. Et iussit protinus omnes custodiri in vinculis. Deinde etiã priuauit facultatibus, & rogauit, vbinam esset Paulus corun-

Perfidia im-
pji tyranni.

eorum Episcopus. Cùm autè iam duobus antè annis eum intellexisset esse mortuum, non habens in quem iram immitteret, contendit ad pulverem, & iussit sepulcrum effodere, & illius corpus comburentes in aërem ventilare. Aliud quoque excogitat furiosa anima, nec eam capit satietas aliquid moliendi aduersùs Christianos: sed iubet accendi rogam, qui multa aleretur materia, & statim ciuitatis, & eius, quæ est circumcirca, regionis sacerdotes, & monachos, & Deo consecratas virgines, quin etiam fœminas, quæ vitam elegerant monasticam, omnes simul in eum iniici. Ij enim, inquit, sunt planè causa aliorum interitùs, persuadètes Crucifixum colere, tanquam Deum. Ad hæc perindè ac si non sufficeret, quod factum fuerat, ad eius incomparabilè ostendam improbitatem, vt alios quoque sibi subiungeret, vehementer contendit, & iussit præcones obire ciuitatem & regionem, proclamantes vt Christum negarent, & viuerent Iudaicè, eadem quæ Rex sentientes.

Vide immanem barbarum,

Nota quos duces sequatur, qui hodie Clerum & monachos persequuntur.

Porro autem ipse quoque Rex Arethæ similia consulebat, adijciens, quòd ipsi quoque nòrant Romani, illius maiores in Crucem egisse hominem. Quomodò enim, dicebat, fuisset flagris cæsus Deus, qui est natura incorporeus? Quomodò autè mortem adèdò turpem & ignominiosam natura gustarit immortalis? Alioqui autem multi quoque ex Romanis, qui sunt apud vos, iactantes se Nestorium habere magistrum, ipsi quoque rursùs dicunt, se non vt Deum, sed vt hominè & Prophetam quendam oportere Christum honorare. Quæ nisi vera essent, nec ego ad tantam processissem infaniam, vt ipse negarem in Christum fidem, & vos ad similem vocarem negationem. Quomodò enim, qui legem quidem teneo ac tueor, & patrios mores ac ritus valdè amplector, repello autem quicquid fuerit noui: & idèdò Iesum quoque odio habeo, hominem, qui diuinitatem sibi impudenter attribuit? Neque enim Soli & Lunæ, neque alijs rebus creatis, neque dijs gentium rogo vos cultum tribuere, (absit, vt sim adèdò emoræ mentis) sed Deo soli, qui omnia producit, & est pater rerum generatarum: qui cùm sit impatibilis, & expers materia, generare nescit patibiliter.

Cap. 8.

Nestorij heresis.

Cui generosus Aretha cum socijs: Cur hæc dixisti, o Rex? Neque nos dicimus Deum gignere patibiliter, sed impatibiliter, vt mens sermonem gignit. Illum autem asserimus nostræ naturæ motum misericordia, misisse filium, ad hominum, inquam, beneficium, adèdò vt & carnem acceperit ex puella virgine, & per omnia nobis similis factus sit absque peccato, & omnia impleuerit, quæ de ipso à Prophetis multis antè annis dicta sunt: quæ quidem tu quoque scis, qui legisti illorum libros. Qui etiam sæpè per miracula quæ sunt supra hominem, ipsam ostendit diuinitatem: & se suscepisse carnem, non est inficiatus. Quid opis est pluribus? Nos eum & Deum, & Dei filium confitemur, & pro vniuersa respondemus ciuitate, & alijs Christianis, qui sunt nobis subiecti: neque est vllum genus tormenti, quod non propter ipsum parati simus pati. Quid enim nos separauerit à charitate Christi? Nihil autè rei est nobis cum Nestorio, aut cum alijs, qui eodem morbo, quo ipse, laborant, qui hominem, qui citrà diuisionem, & per hypostasim vnitus est Deo Verbo, summa impudentia diuellentes à verbi diuina hypostasi, per se consistentem, & solùm hominè ausi sunt dicere verbum, quod in carne apparuit: qui etiam, vt merebantur, à diuinis patribus eiecti sunt à catalogo orthodoxorum, & sunt in æternum traditi anathemati. Sed non prætermittet (hoc certò scias) qui maledictis à te appetitur Dominus, quin è vestigio pœnas sumat tuorum audacium cœptorum, cùm alterius, inquam, tuæ blasphemix, tum iurisiurandi, quod à te fuit conculcatum & euersum, o inprimis impie & scelerate.

Cap. 9.

Arethæ & sociorū eius constantia.

Nestorij impietas condemnata.

Ille autem cùm eorum loquedi libertatem parùm sustinuisset, maximè autem Arethæ sapientiam, & alium omnem splendorem esset reueritus, benignis verbis eos cœpit lenire, eisquæ & dona, & honores proposuit, ac rem ipsorum zelum in pietatem sic refrigerare machinans. Postquàm autè vidit martyres omninò aures non præbere promissis: contrà autem quàm poterant clarissima voce clamare: Non te negamus, qui es vnus Trinitatis, o verbum Dei, & Christe: neque tuam irridemus susceptæ carnis dispensationem: neque tuis, quas propter nos passus es, perpeffionibus & Cruci Iudaicè insultamus: eos quidem vincitos adhuc detinuit: in aliam autem multitudinem, quæ collecta fuit ex omni genere & ætate, mortis tulit sententiam: Vxoribus verò & liberis eorum, qui detinebantur, martyrum, antè oculos eorum adductis, prouocabat ad Christi negationem, partim quidem minis, partim autè blandis verbis eas aggrediens, nonnunquàm omne supplicij genus in eas intentans, liberorumque, & parentum, & facultatum, & ipsius quoque patriæ eas terrenis amissione. Illæ

Cap. 10.
Nicitur tyrannus sanctos martyres muneribus subuertere.

Nota egregiam etiam foeminarum virtutem.

autem dicebant: Omnibus, o Rex, quae a te offeruntur, siue ea sint bona, siue aliter se habeant, lubenter hodie renunciantes, quae a te maledictis incessitur, Christi Crucem extollimus: & qui in ipsa nostram procurauit salutem, Christum sequimur. Eset enim a ratione alienum, & nimis effoeminatum, ex nobis quidem alias, quae cum talibus viris cohabitauerunt, qui mortem propter Christum elegerunt: alias autem, quae virginitatem exercent, ut quae Christo sint desponsae, non esse animo masculino, & vestram iram plane inconsideratam, non nostro sustinere corpore.

Cap. 11.

* plani, id est, impositis.

Rex autem: O foeminae, inquit, possum vos merito magna accusare stultitia, quod hominis * plani, & praestigatoris, & qui violenta morte perijt, gratiam eligitis, & voluptatibus praesentibus spem, cuius incertus est exitus, praefere statuistis. Quaedam autem ex acrioribus matribus, & monachis, non ferentes Christi contumeliam, vsae sunt in Regem verbis asperioribus, eum ipsum, qui maledictis incessebatur, Christum vocantes ad ultionem. Quod quidem aegre ferens Hebraeus, in eas communiter pronunciat sententiam, ut gladio feriantur. Licebat ergo videre mulieres sanctae trahi crinibus, & sic duci ad supplicium, vel potius ferri promptis & alacribus pedibus, & stare mortem propter Christum. Magna vero erat & praecleara inter eas contentio.

Vide quantum antiquitas detulerit moralibus.

Monachae enim virgines nequaquam concedebant primas partes ijs, quae erant iunctae matrimonio. Recordemini, dicentes, quod prius vobis fuimus propositae, & in templi ingressu, & in sacramentorum participatione, & in statione, & in sessione: & ideo oportet nunc quoque nos ante vos & vestros maritos consequi martyrium. Martyrum autem vxores, quae iam etiam vocabantur matres, nequaquam ferebant in praesentia habere secundas partes. Infantes quoque balbutientes matres praererebant, & ipsi quoque carnificem prouocabant ad mortem. Sciebant enim alias quoque pueros fuisse Christo propter ipsum sacras oblatas victimas. Sic beatae illae mortem praeripientes, ijs, qui videbant, magnam afferebant lamentationem: adeo ut Rex crudelissimus cum admiratione talem vocem emisisset: Qualem omnibus ferere hominibus errorem immisit Galilaus, ut qui vel ipsam mortem contemnere persuaferit, & pro illo prodere suas animas & corpora?

Cap. 12.

Nobilis quaedam matrona insectatur tyrannum.

Interim autem quaedam quoque foemina, quae duas filias habebat, & primas partes inter eas, quae erant in ciuitate, obtinebat, longeque praestabat alijs genere, diuitijs, gloria & pulchritudine, atque in iuuenili adhuc aetate vidua relicta fuerat, insectatur Tyrannum. Ille autem statim iubet suis ministris, ut eam ad se adducant cum honore & reuerentia, & ei efficiant commodum aditum. Illa vero etsi hoc modo adduceretur, aegre ferebat tamen se ab aliarum mulierum abesse martyrio. Tertio autem die post iussionem, cum honore ad Regem adducitur cum filiabus. Ille vero placide eam intuens, & eam ab initio incipiens allicere: Fama, inquit, annunciat te esse modestam, ornatam & prudentem: quin etiam ipse vultus & aspectus fert ijs, quae dicuntur, testimonium. Praeterea autem vulgo fertur te quoque esse genere claram, & abundare diuitijs, & tibi non deesse splendorem. Ne ergo quomodo stultae, quas ego perdidisti, sustineas ipsa quoque Deum dicere eum, qui fuit crucifixus: fuit autem homo vorax, & vini potator, amicusque publicanorum & peccatorum, & nec patrijs fuit contentus legibus: sed tuae nobilitati faciens conuenientia, renuncia quidem Nazareno: & velis nobiscum sentire, & simul cum Regina versari in regia. Sic enim viues deinceps liberius, & liberata a malis, quae oriuntur ex viduitate, magis poteris alijs opem ferre. Venit enim ad nos fama, ipsae autem res quoque testantur, quod cum & magnas habeas diuitias, & plurimas facultates acceperis a maioribus, & sint multi, qui tibi feruiant, pudori tamen & virtuti omnibus postpositis, in nullius alterius viri ne in conspectum quidem venisti, nisi eius, qui fuit tibi legitimo coniunctus matrimonio. Ne nunc ergo, ne nunc (hoc ego tibi consulo) pulchritudinem tuam, & iuuentutem, & filiarum virginitatem licetorum manibus tradideris, quae magis contumelia afficiunt, quam puniunt: sed desistens Crucifixo gloriam tribuere, & nostris cedens legibus, & tibi & liberis prospice, quae sunt vtilia.

Cap. 13.

Christiana matronae praeclearum responsum.

Beata autem illa apposite & erudite respondens: Cum eum, inquit, o Rex, quem oporteret honorare, ut qui tibi dederit potestatem, & hanc purpuram, & hoc diadema, immo vero ipsam quoque essentiam, & vitam, tanquam Dei filius & Deus, ingrato animo contemptu audaci lingua iniuria afficias, non timens ne fulmen deiectum te comburat, & me honorare velis, vestrum ego honorem summam duco ignominiam. Cessa gladium in te ipsum impellere. Absit autem, ut ego a tali lauder lingua, quae se armauit

armauit contra Deum. Neque eò procedam amentia, vt verber cum ijs, qui Deo sunt adeò inimici, & in peccatorum habitem tabernaculis. Cùm Rex hæc audijset, ira corde accensus, adspexit ad eos, qui aderant, & cùm dixisset: Quàm impudenter in nos se gerit hæc execranda muliercula: iubet eius capiti auferri tegumentum, & eius filiarum: & sic eas nudo capite, & promissa coma, in castra duci per ignominiam.

Afficitur
ignominia
cū filiabus.

Egrediens ergò generosa mulier, cùm vidisset magnā foeminarum multitudinem flentem & euilantem, quòd talis nobilitas afficeretur contumelia, illa eas seuerè & magnificè intuens: Scio, inquit, o amica, quòd propter nos dolorem accipitis, partim quidem fortasè propter naturā cognationem, partim autem quòd indigna ac pudenda videar pati cum filiabus. Sed nē doleatis. Nos enim non ideò negauerimus effectorem cali & terræ, neque quæ sunt ad tempus, æternis prætulimus. Nam mihi quidem à maioribus per successorem pietas & vera religio: & à Christo denominari, & cum nōsse Deum, tradita mihi fuerunt in hæreditatem. Non mihi autem soli, sed vniuersæ quoquē meæ cognationi. Propter quem ego amplexa continentiam, viduitatem prætuli matrimonio: & ex facultatibus, quas habebam, plurimum distribui pauperibus. Sunt verò adhuc mihi magnæ diuitiæ in auro & argento, & magna multitudo seruorum: multæ autē possessiones & greges. Verùm licet tot bona mihi superant, nolui tamen, vt multæ aliæ mulieres solent, ad alium maritum intreri, etiamsi cum multis casibus & calamitatibus, quæ viduis euenire consueuerunt, sæpè sim colluctata: quod quidem vel solum sufficit ad mollē adhuc & tenerum animum incitandum ad secundas nuptias. Et fortasè nullus meam damnasset iuuentutem, quæ ipsum ad hoc habebat patronum diuinum Apostolum. Sed hæc omnia paruifaciens, in hoc solum animum intendo, vt cum Christo sim vnā cum sanctis, quæ præcesserunt, mulieribus & martyribus. Ego autem vobis iam secundò appareo. Nam prius in matrimonio sponsi, qui erat ad tempus: nunc verò in nuptijs immortalis & alieni ab interitu, ad quem festino, & cui immaculatam conseruavi continentiam, me videtis. Filias quoquē ipsi studeo despondere, vt quæ earum hucusquē integram ad hoc virginitatem conseruārim. Hinc mihi plenus est animus voluptate, & bona spe. Rogo vos igitur, vt mihi potiùs congratulemini, neque tam abiecto animo lamentemini, & mihi transmutetis festum in tristitiam. Porro autem vobis quoquē consuluerim, vt vos vndiquē muniatis, & magnam adhibeatis cautionem, nē vobis non aduertentibus, auferat fidei thesaurum, qui est callidus suffurandi artifex, & maximum vobis hoc damnum afferat, quod pertingit vsque ad ipsam animam. Iam verò quæcunque hinc estis mulieres gentiles, & Hebrææ, (multæ enim, vt video, hinc adestis ad spectaculum) vos quoquē depositis, Gentiles quidem, longis fabulis & nugis, & dijs, qui sunt solo nomine: Hebrææ autem, umbra tandē & figuris & ænigmatibus, discite veritatem, & accedentes ad Verbum & Deum, qui est vnus Trinitatis, per eius cultum illuminemini, & diuini baptismatis regenerationem, neque sic simul pereatis in vestris impietatibus.

Cap. 14.

Egregia est
fortitudo.

Viduitas est
preferenda
matrimonio.

1. Tim. 5.

Hortatur
mulieres
omnes am-
pliciter fidem
Christi.

Cùm martyr hæc & alia plura diceret mulieribus, quidam ex ijs, qui cum Rege sentiebant, illi hæc renunciārent, & quòd peruerteret multitudinem. Rex itaque, ea rursus accersita, simulans mansuetudinem: Magna, inquit, vsus sum in te patientia, hoc consultò & non inconsideratè faciens propter benignitatem, vt fracta lachrymis, quæ propter te funduntur, & propter filias, nobis pāreas. Illa autem: Quis me, inquit, o Rex, si tibi paruierim, liberārit ab igne, qui non potest extingui? Sic dixit, & cælum statim intuens: Absit, inquit, o Rex immortalis, vt te negem, qui es solus vni-genitus Dei filius, & credam viro, qui te habuit contemptui, & nos decepit periurio. Non ferens itaque Hebræus libertatem loquendi generosæ foeminae, sed deposita scena, & ablata fictione, toruēque eam & furiosè intuens: Audacissima, inquit, mulier, ego tibi iam carnes discerpam ac dilacerabo, & intestina contrectabo: & si quid ex ijs fuerit reliquum, id apponam deuorandum canibus. Videbo autem, quisnam te sit è meis manibus erepturus, etiamsi maximè expectas fore, vt det tibi auxilium Nazarenus. Tunc execrandi Tyranni verba non ferens prima filiarum martyris, annum iam agens duodecimum, Tyranni oculos conspuit. Qui autem circumstitebant, non zelum, & id, quod iure fuerat factum, laudantes, sed temporarij seruietes, ipsam & sororem ense mox conficiunt: & cùm ex defluente sanguine manibus planè feri homines accepissent, eum matri offerunt. Rex enim ita iusserat. Illa verò (o fortem & generosum animum) & lubenter eum gustat, & cùm ad cælum sustulisset oculos:

Cap. 15.

Eccē puellæ
admirandū
zelum.

Cæditur cū
sorore.

- Tibi, inquit, Domine Christe, hoc meum offero sacrificium, & tibi martyres exhibeo castas virgines, quæ egressæ sunt ex utero meo: cum quibus me quoque connumeratam introduc in tuum thalamum, & ut dicit diuinus Dauid, ostende matrem propter filios lætantem.
- Pfal. 112.** Rex autem grauiſſimo ægritudinis animi stimulo ſauciatus, ut qui omnem ſpem planè abieciſſet, in eam fert ſententiam, cum hæc dixiſſet ijs, qui ſimul erant: Eius quidem & filiarum mirati ſumus pulchritudinem, (verum enim fatebor) multo autem magis victus ſum ab earum temperantia & moderatione. Et ideò mihi venit in mentem admirari, ad quantam amentiam proceſſerunt Chriſtiani, ut colant hominem, qui morte perijt violenta, & ſuam ei permittat ſalutem, qui fuit planus & præſtigiator, & ſe Deum temerè appellauit.
- Cap. 16.**
Item carū
mater.
- planus, im-
poſtor.**
- Cap. 17.** Sequenti autem die cum in loco excelſo conſediſſet, vocauit Aretham cum ſocijs, qui erant numero trecenti & quadraginta. Qui cum aditiſſent, magnū intuens Aretham, qui erat affabilis, & moderatus, & moribus maximam oſtendebat virtutem: Cur tanta es, inquit, audacia, o caput execrandum, ut in noſtram quidem inſurgas potentiam, toti autè ciuitati, & tantæ perſuadeas regioni, ut te ſolum colant tanquàm tyrannum, & verbis tuis vtantur tanquàm legibus: noſtrarum verò legum & verborum nullam ducant rationem, & execrandum hominem Deum appellent, qui cum ſibi auxilium ferre non potuerit, vos cum vobis adhibuiſtis adiutorem: & nec tuum patrem es imitatus, qui ante te imperauit Nagra: ijs autem, qui nos præceſſerunt, Regibus fuit obedientiſſimus? Sed niſi mutatus, & ad te rediens, hanc vanā repuleris opinionem, non te profunda ſeneſtus, nec ſimulatus hic habitus iunabunt: ſed tu & omnes tui, eadem patiemiſi, quæ viri & foemina priùs interfecti: quos quantum inuerit Mariæ & fabri filius, omnes ſciunt. Senex autem ſtans cogitabundus, & apertè oſtendens ſe ægrè ferre ſuperbiam verborum Regis, cum ſe ſuſtinuiſſet, & coluſſet ſpiritum, & ex imo ſuſpirâſſet: Non es, inquit, o Rex, cauſa eorum, quæ dicuntur aut fiunt: ſed noſtri ciues, qui meã contempſerunt ſententiam, quæ tibi non permittebat ingredi ciuitatem: contra autem, aduerſus te depugnare incitabat, & cum tuis tam multis millibus manus conſerere, ut cum Madianitis olim Gedeon cum paucis, & Chriſto, qui nunc à te contemnitur, vires addente & confirmante, te expugnare, & demerere, & omninò delere, virum impium & foedifragum, & immemorè pactorum conuentorum, quibus te ciuitatem & nos ſeruaturum pollicebaris.
- Iudic. 7.**
- Cap. 18.** Quidam autem ex ijs, qui cum Rege conſidebant, volens ingenioſè ſancti verba reprehendere, & tempori valde ſeruiens: Sed non, inquit, ſic vos docet lex Moyſi, contumelia afficere Chriſtum Domini. Dicit enim: Principi populi tui non maledices. Porro autè ipſa quoque ſcripta veſtra vobis iubent Regem honorare, ſeu ſit bonus, ſeu ſecus. Cui ſanctus: Tu autem, inquit, fortaſſè non audiſti, quod ab Achab dictum eſt Eliæ, cum dixit eum euertere Iſraël. Cui ille ſic reſpondit: Non ego euerto, ſed tu, & domus patris tui: non vſque ad Achab ſolum ſiſtens contumeliam, ſed eos etiam compræhendens, qui erant in ea domo. Quomodo ergò ſe quiſpiam in Deum piè gerens, & Regem arguens, quòd ſe iniquè gerat, vnquam offenderit ac violauerit legem, qui non eſt veritus os in cælum ponere, & creatorem appetere maledictis? Sed, ut video, eius patientiam & tolerantiam contemnit, & nos facere ſimilia procuratis. Tu autem Rex, cum ſis natura tam iniuſtus, & malè facere paratiſſimus, & nec ſanctus in ijs, quæ ad Deum pertinent, nec in homines benignus, putas fore, ut illum lateas oculum, quem nihil latet? Atqui Regem eſſe oportet veracè & benignum, ut verbis attrahat benevolentiam eorum, qui ſunt in ſua ditione: rerum autè ſine & euentu fidem facere veritatis, & quòd ſe diuinè gerat, gloriam habere: quales ego vidi in India & Aethiopia, & ante te in Homeritide: quos vera dicentes, & ſe benignè gerentes in ſubiectos, non, ut tu Rex, peierantes, ſed alijs promiſſa implètes, quaſi ut Deum honorabat populus. Et Deus quidem eorum, quæ à te ſunt, odio habens improbitatem, te, qui in eum fuiſti impius & infidelis, mox deponet ab imperio, idque tradet viro fideli & bono: roborabit autem & extollet genus Chriſtianorum, magnamque ſuam efficiet Eccleſiam, quam tu igne conſumpſiſti, & humi deieciſti. Ego autè ſum beatus, non ob id præfertim, quòd in hac vita in bona fui exiſtimatione: ſed quia in profunda ſeneſtute (iam enim ago nonageſimumquintū annum, videns filios filiorum, & filias filiarum) ſubeo martyrium, & tam magnam & populo tam frequentem ciuitatem, & rotam regionis ipſius gentem Deo offero: qui etiam mei perpetuam conſeruabunt memoriam, ſummas illi agentes gratias.
- Rex qualis
eſſe debeat.**
- Prophetia
S. Arethæ:**
- Aetas eius**
- Ad

Ad populum autem conuersus, & ad commartyres, (erat enim non solum visu iucundissimus, sed etiam in concionibus ad populum facundissimus) sic dixit: Viri ciues, & amici, & cognati, & quicumque propter consuetudinem & rerum communione ad nos attinetis, quæ patriæ quidem & nobis ciuibus euenerunt, cum non prius considerauerimus, neque scrutati fuerimus id, quod erat futurum, sed fallaci homini, & qui nos fraude studebat capere, crediderimus, ipsa nouimus experientia, ut qui cum ijs, qui foris erant, molestiarum fuerimus participes. Quæ verò in Deum linguam mouens locutus est hic superbus, ipsis auribus audiuitis. Quòd autem ad Christi Dei prouocet negationem, testantur quidem eorum, qui precesserunt, plurimæ & omne genus cædes: testantur autem hæc quoquè vincula, quæ pro pietate nobis sunt imposita. Et fuisset quidem sapientium, non esse timidos, & vitæ nimis cupidos, neque huic callido & improbo veteratori credere, fidẽ adhibentes iusiurando, quod est promptissimum malorum artificium: sed bellum aduersus ipsum suscipere, & Deo pugnam nobiscum capeffente, vlcisci hunc impium. Cum autem res nostræ ad eam adductæ sunt necessitate, ut vel Tyranno parentes, & nos impiè gerentes, vitam agamus miseram: vel non parentes, & pietatem exercentes, beatum finem adipiscamur, studeamus immortalem gloriam consequi per martyrium. Nec me existimet aliquis, tanquam iam senem, & plenum dierum, finem cupere, & ided alios ad mortem incitare: sed consideret vnusquisque vestrum, mortem esse commune debitum & iuueni, & seni, & esse ineuitabilem corporis dissolutionem. Itaque non expectetur finis communis, & qui sua sponte venit: sed studeat quilibet, ut sit quam fieri poterit gloriosus & beatus. Quidnam autem dixerit quispiam martyrio gloriosus, aut questuosus, aut pijs hominibus beatius? Ego enim, si fieri posset, propter Christum mori sapẽ & ipse eligerem, & alijs consulerem: sicquẽ esset & maior gloria, & lucrum longè copiosius. Sed cum hoc haberi non possit à natura, quòd, vel iniuris nobis, illa ex se facit, præripiamus cum gloria: & id tanquam proprium constituentes, astutè fallamus necessitatem. Nullus nostrum, o fratres, sit adeò vitæ cupidus, & adeò pusilli & abiecti animi, ut pro breui & misera vita perdat æternitatem, & quæ nunquam soluitur, beatitudinem. Communi omnium inimico à nobis haud detur pars aliqua, nè cum vnũ fuerit suffragatus, gloriatur peruersus, tanquam qui omnes ceperit. Sed qui est quidem talis, procùl sit à choro martyrum, neque sit falsò nominis particeps. Si quis enim te, Christe & verbum Dei, negauerit huius vitæ desiderio, ab ipsa excidat, & dehiscens eum terra deuoret. Si quis autem ex mea cognatione, aut familiaritate, desiderio bonorum præsentium, te relicto creatore, sequatur hunc Regem interitui obnoxium & impium: nè ei detur, o Rex Christe, hinc frui ijs, quæ videntur iucunda & delectabilia, & tradatur ijs, quæ sunt illic tormentis.

Hęc dixit, & statim vniuersa multitudo calidas effundens lachrymas: Esto bono animo, exclamauit. Nemo enim te deseret. Nam tu, ut vides, desiderio omnes vel ante te mori properamus, & præripere hunc beatum finem & desiderabilem. Ille autem ad hæc: Ego, ait omnibus, ego vos omnes præcedam, & ero vobis in Deo certus viadux. Ut vos mihi primas conceditis in omnibus, ita vos mihi concedite, ut primus ad Christum accedam. Verum enim verò hoc quoquè vobis vltimum do mandatum: Si quis meorum filiorum, aut eorum, qui genere ad me attinent, relictus fuerit, permanens in hoc puro cultu Christianorum, sit hæres mearum facultatum. Porrò autem tres illas ex ijs, quæ mihi restant, possessiones pulcherrimas volo attribui Catholice Ecclesiæ, quæ est ædificanda: quas etiam iam consecro. Hæc cum dixisset, & populo benedixisset, & Sit tibi gloria, o Domine, propter omnia, subiunxisset, conuersus dicit Regi: Laudo te, o Rex, quòd vsus sis patientia, & non confuderis, aut interruperis meam orationem, ut mos fuit olim Regibus. Quoniam ergò nõsti nostrum scopum & institutum, nempe quòd fieri non potest, ut, Christi cultu relicto, nos tibi assentiamur, fac quod superest, tempus non terens diutiùs.

Cum sciret ergò Rex eorũ mentem esse immurabilem, nec fieri posse, ut eos ad suam traducat sententiam, iussit eos duci ad quendam torrentem, qui vocatur Odias, & ipsis illic amputari capita. Ad quẽ cum venissent, & se prompto & alacri animo ad preces conuertissent: Domine Domine, dixerunt, virtus nostræ salutis, obumbrasti super caput nostrum in die belli. Nunc quoquè deduc nos in vitam æternam: quoniam nihil ex omnibus nobis pluris fuit, quam tu dilectio, non patria, non genus, non

Cap. 19.
Oratio ad
socios.Sapientium
est aduersa-
rijs nõ faci-
le credere.Mors comu-
ne debitum
& iuueni &
seni.Cap. 20.
Mure cõfir-
matur eius
verbis socij
martyres,Tres posses-
siones donat
Ecclesiæ.

Cap. 21.

Psal. 39.

Pfal. 43.
Pfal. 78.
Oratio eius
sub mortē.

diuitiæ: sed omnia propter te prodidimus, etiam ipsam vitam, & tanquam occisionis oues sumus reputati. Et nunc te supplices rogamus: fiat vltio sanguinis seruatorum, qui fuit effusus. Extolle manus tuas super istorum superbiam. Suscipe ac defende eorum filios, qui pro te moriuntur. Corroborata ciuitatem, quæ gloriatur tuo precioso sanguine & Cruce, & perpeffionibus. Vides, quæ admodum eam tui affecerunt inimici: attonderunt eius ornamentum: profanarunt sanctuarium tuum: templum sanctum tuum exusserunt: quod tibi placeat, vt rursus extollatur & roboretur, dando sceptrum Regibus Christianis, eosq; magnos & amplos reddendo in tuo nomine. Qui autem in honore nostrum habebunt martyrium, da eis vitam citra vllam offensionem, honorum copiam, & veniam peccatorum. Nos verò qui tuum aduentum dileximus, in æterna suscipe tabernacula, & annuera inter eos, qui tibi ab æterno placuerunt. Hæc cum dixissent, se inuicem sunt amplexi. Primus autem diuinus Arethas ceruice inclinata, ictum gladii lætanter excipit, & ita ei caput amputatur. Porro autē reliquus quoq; chorus, iucunda & quæ solui non poterat, sodalitas, cum quammaxima potuerunt celeritate, se venerando vnixissent illius sanguine, tanquam vnguento aliquo precioso, consequenter ad mortem contenderunt, quam gladio propere acceperunt, sibi inuicem tempus propemodum inuidentes, vt potè quod quid maius ad honorem tribueretur ei, qui prius erat mortuus, præ illo, qui deinde sequebatur.

S. Arethas
decollatur
cum socijs
340.

Cap. 22.

Quædam autem mulier habens puerum prætercurrentem, non plus quam quinque annos natum, cum videret ea, quæ fiebant, & ad similem accensa esset emulationem, citissime accurrens, cum ipsa quoq; accepisset sanguinem, se illo vnxit & filium. Deinde ipsum Regem ludificabatur, eum vocans Tyrannum, & quammaxima poterat voce dicēs: Erit Hebræorum Regi, sicut Pharaoni. Illius verò satellites, ijs, quæ dicebantur, auditis, comprehensam statim mulierem ducunt ad ipsum Regem, & maledicta, quibus illum acerbè appetebat, renunciant cum magna accessione. Ille autem, cum nec ei fecisset dicendi potestatem, & nec eam quidem interrogasset, eam cõdemnat, vt igne moreretur. Statim ergo fuit congesta materia, & ignis ei subiectus: & flamma se in altum sustulit, sulfure & pice & sarmentis nutrita. Deinde fuit etiam alligata mulier: & eam licetorum manus complectebantur, vt cum fuisset eis onus portatu facile, sic in mediam flammam rectè conijceretur. Puer autem, qui solus remanserat, dolēbat, indignabatur, ægrè ferebat, non secus ac recens nati pulli, non ferens matris absentiam. Porro autē in gyrum vertens oculos, & amicissima lingua matrē requirens, videt Regem sedentem in excelsis, & ad ipsum accurrit, oculos habēs plenos lachrymis. Deinde se prouoluit ad illius pedes, pro matre rogans vt poterat. Ille autem eo accepto, & genibus imposito, (erat enim puer scitus & elegans, & qui, vt puer, suauiter balbutiebat) rogabat cum quo mallet versari, & quem magis diligeret. Ille autem matrem, dicebat, matrem: & eam desiebat assidue. Propter eam enim, inquit, veni, & rogo, o Rex, eam solui, vt me quoque simul assumat ad martyrium. Illa enim me læpè ad hoc hortata est.

Christiana
mulier flam-
mis exuri-
tur.

Cap. 23.
Nota verba
pueri quin-
quennis.

Attendens autem Rex verba pueri: Quid est autem hoc, inquit, quod dicis martyrium? O, quæ etiam infantes sapientes reddit, tuam Domine gratiam. Pro Christo, inquit, mori, & rursus viuere. Sed quis est hic Christus, rursus dicit Rex. Puer autem: Veni huc, inquit, ad Ecclesiam, & eum tibi ostendam. Interim autem cum matrem adspexisset, flens dixit: Sine, sine me venire ad matrem. Video enim eam trahi, & malè affici à licetoribus. Rex autem: Cur huc, dixit, venisti, matre relicta? Sed sis hic nobiscum, & dabo tibi quoslibet fructus pulcherrimos. Hoc ille quidem dixit, tanquam cum simplici puero, atque adeo puero se loqui existimans. Ille verò longè supra ætatem prudentia præditus, planè renuebat, dicens: Non hic manebo: matrem desidero. Nam arbitratus te esse Christianum, veni pro ea rogaturus. Cum Iudæum autem inuenerim, tecum nec volo quidem versari, neque sustineo à te omnino aliquid accipere: hoc autem solum mihi concede, o Rex, vt ad matrem reuertar. Regem stupore affecit pueri sapientia. Quidam autē ex ijs, qui circumstitebant, excogitantes aliquid sapientius, censebant, vt infans abduceretur ad Reginam, sic teneram ætatem conantem allicere. Nam cum Rege quidem consuetudinem existimabant esse puero in solitam, vt virilem & asperiore: quod si audierit Reginam & mulierem, prompto & alacri animo eam secuturum, vt qui adhuc apud matrē blandè educaretur, & molliori delectaretur consuetudine. Verum pueri rursus intelligentia superauit illorum calliditatem. Et nec eis quidem omnino ad hæc dabat responsum: sed vehementer

Regē stupe-
re afficit pu-
eri sapientia,
martyrium
desideratis.

solum

solùm vocabat matrem, & in eam cum animo totos defigebat oculos.

Cùm eam autem vidisset in ignem, vehementiùs inflammatus visceribus, au-
det statim puer aliquid fortius: & cùm stetit ad genua tyranni Dunaan, se inclinās, Cap. 24.
acriter ipsum Regem mordet in femore. Ille aut simulatquè sensisset morsum, & fuis-
set conturbatus, eum repente abijcit, & eum tradit cuidam ex Senatu, vt ab illo ale-
retur maximè Iudaicè, & abiuraret Christianismum. Et ille quidem abibat, accepto
puero, admirans ea, quæ facta fuerant, & simul etiã narrans alijs. Interim autem puer, Puer quin-
quennis cum
matre spontè
moritur.
eo insciente, cursu contendit ad matrem, & insilit in mediam fornacē, matremque, vt
ei videbatur, complexus, & pulcherrimum bustum seipsum ei tradēs, fit cum ipsa hæ-
res coronæ martyrij. Cùm hæc sic fierent, patientium Christianorum moti misericor-
dia ij, qui erant circa Regem & ipse Senatus, rogabāt vt cæteros relaxaret, & non pe-
nitūs perderet tam magnam ciuitatem, & populo tam frequentem, & quæ quotan-
nis magna pendebat vectigalia. Postquàm autem hac in re annuit dura illa anima, &
Pharaonitica, crudelitatemq; vicit auaritia, quid facit? Cùm huius ciuitatis, & totius
regionis iuuenes tam masculos, quàm foeminas redegisset in seruitutem, quorū erant
multa millia, & alios quidem ipse retinuisset, alios autem tradidisset quibus voluit, re-
uerfus est in regiã, libera ciuitate effecta serua, quæ dedicata erat soli Trinitati, quam
ipse Christus redemit proprio sanguine, & quæ ei obtulit tantam martyrum multitu-
dinem, eorum victorias & certamina præclare prædicans orbi terræ.

Et hæc quidem ita se habebant. Reuertente autem Hebræo, apparuit ignis aliquot Cap. 25.
diebus, tota nocte implens aërem, qui ipsum Dunaan, & eius terrebat exercitum, &
coniiciendam præbebat Dei iram aduersus impios. Deindè ignis quoq; desupèr, qui Vitio cele-
stis seclenci-
pit declara-
re in tyrânū
erat perfecta plaga, pluit in terram. Sed ne sic quidem potuit corrigi sceleratus, neq;
flecti sub potèri manu Dei. Tanto autem furore erat accensus aduersus Christianos,
vt etiam ad Regem Persarum miserit legationem, & rogauerit, vt ipse quoquè faceret
similia, & omnes, qui in sua ditione inueniebantur, Christianos perderet funditūs: si
vellet, inquit, solem habere propitiū, & eius patrem: sicut ille nugabatur esse De-
um Hebræorum. Scripsit etiam ad Alamúndarum Ducem Sarracenorum, qui erant Monet ali-
os principes
aduersus
Christianos
Dunaã Rex.
sub Persis, promittens se ei etiam daturum pecunias, si moueat persecutionem ad-
uersus Christianos, qui sunt ei subiecti. Sed ille quidem erat ad eò infestus Christianis,
& sic faciebat: Iustitia autem nequaquam cessauit implere suas partes in ijs, quæ sic
fiebant. Iustinus enim cùm sic ei visum esset, hortatus est Alamúndarum, vt fœdera
pacis iniret cum Sarracenis Romanorū vectigalibus: & missus est Abraamius vir pi-
us & presbyter, qui hac fungeretur legatione. Aderant autem illic quoq; à Rege Per-
sarum, cùm alij quidam, tum Isaacius quoq; presbyter, qui præerat Christianis Ortho-
doxis, qui in Perside erāt. Aderat autem Silas quoq; Episcopus Nestorianorum, cum
quibusdam alijs, partim quidem pro Hebræo fungens legatione, partim verò volens
conuenire Orthodoxos, & disputare aduersus recta dogmata.

Cùm autem coram dictis Legatis legerentur literæ Regis Homeritarum, & Silas Cap. 26.
assentiretur scopo eius qui scripserat, & diceret Christum solùm esse hominē, & non
Deum. Quomodo enim, inquit, qui nascitur ex muliere, & cõponitur ex eo, qui est
in ipsa, sanguine, & inuoluitur fascijs, & paulatim accipit incrementum, deindè etiam
laborat, & sitit, & tandè in crucem agitur, & moritur, Deus esse dicitur, vt citra ra-
tionem Abraamio videtur & Isaacio? Hæc cùm sic dicerentur, ij viri pij non ferentes
diutius Deum affici contumelia, scissis suis vestibus, eos vocabant hæreticos, & ma-
gno animo eos expellebant ab Ecclesia catholica, Nestorium eorum magistrum da- Nestoriani
ejciuntur ab
Ecclesia.
mnantes, vt qui tales seminasset zizanias. Deindè etiam fufiùs persequebātur ea, quæ
pertinebant ad diuinã carnis susceptæ dispensationem: ipsiq; orthodoxa diuinorum
Apostolorum & patrum sequentes dogmata, Deum perfectum, & hominem perfe-
ctum confitebantur Christum, in vna hypostasi duas naturas coniungentes citra con-
fufionem. Atque cùm sic quidem Silas à scopo excidisset, inanibus (vt dicitur) mani-
bus est reuerfus, & sic vana spe est delusus: Abraamius autè ipse quoquè fœdere inito
cum Alamúndaro, salutatoque Isaacio in Persidem reuertente, redijt & ipse, atque
omnia exposuit Iustino Imperatori, & præsertim quæ à Rege Homeritarum facta &
scripta sunt contra Christianos.

Ille autem sine mora scripsit ad Asterium Alexandria Episcopum, vt incitaret Re- Cap. 27.
gem Aethiopum ad mouendum arma aduersus Homeritas. Eadem quoquè ipsi Re-
gi Aethiopum per literas nunciauit, eumque docuit, quemadmodum deleuisset He-
bræus

Nagra vrbē
frequētissi-
ma miserē
pdit impius
tyrannus.

brāus omnes Christianos, qui erant in sua potestate: & quemadmodum Nagran ciuitatem populo frequētissimam, fecisset inhabitabilem, omnibus puberibus partim quidem interfectis, partim autem redactis in seruitutem: quodque Regem etiā Perfarum, & Alamūdarum idem ille incitasset, vt facerent similia. Postremū adiecit, fore, nisi ipse exurgeret ad vltionem, vt Deus ē vestigio ei irasceretur. Et hæc quidem Imperator Iustinus. Ipse quoque Patriarcha Alexandrinus posteaquā cum monachis orthodoxis, qui erant in Nitria, & in Scete, multas Deo fudit supplicationes, Regi illi ea significauit, quæ pio videbantur Iustino. Non latebant autem nec prius quidem Aethiopum Regem ea, quæ facta fuerant, sed tempore anni prohibente, (erat enim hyems) vel inuitus quieuit. Itaque cum validum collegisset exercitū tam ex suis, quā ex auxilijs vsque ad centum & viginti millia, naues autem Indicas septuaginta in ipsa hyeme cōstruxisset, quin etiam ex negociatoribus Persis & Aethiopicis, qui illuc venerant mercaturæ gratia, naues alias collegisset ad sexaginta: cumque eas, quæ ex ipsis collapsæ fuerant, instaurasset ac refecisset, & omnia parasset, vērīs initio mouit exercitum, armisque & equis, & alio apparatu properabat, vt prælio confingeret cum inimicis. Et per continentē quidem ab inferiori parte Aethiopiæ, misit quindecim millia Aethiopum ad Homeritidis partes magis Occidentales, vt ipse quidem per mare cum nauibus, illi autem per terram irruentes, hostes in medium coercerent.

Cap. 28.
Exercitus
tegis Aethi-
opum perit.

Ceterū illi quidem cum multos dies iter fecissent per loca arida & transitu difficilia, omnes interiērunt, vt qui nec peruenire ad Homeritam, nec ad regionem suam potuerint redire. Rex autem cum iam esset nauigaturus, venit ad templum, ad cuius fores regia veste, alijsque insignijs imperij depositis, ingressus quidem est in priuato habitu: stans autem ex aduerso aræ, cum Deum multum orasset, & facta ab ipso in Aegypto miracula atque in ipsa solitudine pro Hebraeis, in memoriam reuocasset: Illi, dicebat, fuerit ingrati in te benefactorem, neque illi solum, sed etiam, qui ex eis nati sunt. Tu enim scis, Domine, quam se malè gesserint in tua ciuitate, vt qui populum illum per dolum circumuenerint, & consilium inierint aduersus sanctos tuos, & in eos, qui restant, adhuc mala machinentur. Quod si nostra peccata id merentur, sed nē tu nos tradas illorum manibus: quod autem ipse volueris, hoc excepto, nobis impone supplicium, nē fortè dicant, Vbinam est ipsorum Christus, propter quem gloriantur, & Crux eius? Hæc cum precatus fuisset cum lachrymis, egreditur è templo, & è ciuitate, & ad quendam monachum, qui propter virtutis operationem dignus erat habitus, vt præuideret futura, & in angusta turricula iam quadragintaquinque annos fuerat inclusus, pedes venit in eodē habitu, de prælio sciscitaturus. Attulit autem composita quoque thymiamata, in quibus etiā aurum latenter immiscuerat. Quæ cum tradidisset seni, quarebat preces, & significationē eorum, quæ erant euentura. Ille autem, dolo depræhēto, cum quisnam esset, optimè nōser: Sit tecum, inquit, Deus, qui etiā tecum regnat. Verumenimverò abi, munitus martyrum sacrificio, quod Deus est odoratus, & precibus Pontificis Alexandria, & lachrymis Iustini.

Cap. 29.

Hæc cum audisset Elebaan, & eum non tentasset amplius, benedictione accepta, abiit latus. Et cum iussisset exercitui, nē ferrent viaticum plusquam viginti dierum, nauigauit. Sed neque negligens fuit Rex Homeritarum. nam ipse quoque & suis, & auxiliarijs collectis copijs, præsidium tenebat in terra & in mari. Verū cum ille exercitum, qui erat in terra, ab afflictione & malorum perpeffione audiit perijsse, non amplius timens hostem à continenti, in sola maris versabatur custodia. Itaque considerans angustissimum esse fretum, quod est inter Aethiopes & Homeritas, neque superare latitudinem duorum stadiorum, & alioqui habere etiam saxa, multis in locis latentia, cum grauem ferream construxisset catenam, & quæ posset ferre vim ventorum & vndarum, & eam vtrinque in terra alligasset ipse Dunaan, vt existimabat, Elebaan prohibebat aditum, vbi quidem erant latentes petrae, plumbum circulis catena appendens, & ferrum faciens requiescere, vbi autem erat profundum, colligans cum lignis leuissimis, & subleuans catenam. Deinde etiam validum inducens exercitum, venit in eum locum, in quem expectabatur venturus esse Rex Aethiopum.

Rex Dunaan
sefe prepara-
rat ad refi-
stendum ad-
uersario.

Cap. 30.
Deus nō si-
ne miracu-
lo adiuuat
Regem Ae-
thiopum.

Ille autem cum vento vsus esset secundo, accessit ad locum speculandum, & præmisit decem naues: quæ cum dolum nescirent, ex improviso ingressæ sunt in angustissimum fretum. Quo in loco etiam Deus facit miracula, parua esse ostendens potentia humanam inuentionem, vbi ipse adiuuare & opem ferre voluerit. Magnus enim quidam

quidā fluctus incuruatus, cum veluti refluxum quēdam fecisset aqua, portans vnum ex nauigijs, posuit super catenam, adeo vt videretur nauis esse cuidam rupi innixa. Deinde exorta quaedam procella cum mare repente conturbasset, extollit fluctus montibus pares magnitudine: & vndarum alię quidem amouebant ligna catenę aligata, alię autem tollentes naues in altum, transmiserunt omnes supra catenam. Illa autem & à venti vehementia & à fluctibus, qui in eam irrumpebant, disrupa. prebuit cæteris nauibus inoffensum aditum aduersus Homeritam. Decem igitur prædictę appulerunt litori, quod aberat ducēta stadia, vbi Rex erat cum exercitu. Reliquę autem naues vento retroactę, nihil poterant efficere. Emisis itaq; triginta millibus cataphractorum equitum, Dunaan impediēbat eorum, qui erant in decem nauibus, exitum in terram. Viginti autē ex dispersis nauibus, vbi erat ipse Elebsaan, haud multo post illuc ipsa etiam appulerunt. Tertio verò die reliquę quoque apparentes naues, appulerunt & ipsa longē inferiūs. Opinatus autem Dunaan inter plures esse Regem, maiore accepto exercitu illuc venit, parua relicta custodia, vbi erat re vera Elebsaan. Cum autem tereretur tempus, nec ē nauibus educerētur acies, defecerat quidem aqua & cibus ijs, qui erant in nauibus: equitibus autem Hebræis Sol erat molestus, totoque die eos vehementer impetebat.

Cæterum equitibus suis Dunaan magna machinatus est tabernacula, eorumque vmbra depulit æstum, qui afferebat molestiam. Porro autem misit etiam quendam ex suis cognatis cum viginti millibus equitum ad speculandam partem illam, in qua erat Elebsaan. Quidam autem ex Eunuchis Regis arbitratus eum exire ad se exercendum, acceptis quinque aureis lanceolis, cum eo est egressus. Cum is autem Elebsaan copias inuenisset vigilantes, quarum pars iam ē nauibus egressa, locum in litore occuparat, accepto Eunucho, & tribus ex suis, abiit procū ad venationem. Quidam autem ex Elebsaan exercitu oppressi fame, equos noctū conscenderant, vt hostes effugerent. Qui cum in eos incidissent, alios quidem occiderunt, Regis autem cognatum capientes, & aureas lanceas portantes, ad naues redierunt. Eas autem cum accepisset Rex pius, statim Deo dedicauit. Ipse autem reliquo armato exercitu immisso in breuiore naues, egressus est ad hostes, qui erant in litore, & pugna terra marique commissa, Hebræos, qui terga dederant, iure belli omnes occidit, adeo vt ne vnus quidem sit relictus rei gestę nuncijs. Cum autem haberet cognatum Regis, qui ei ostendebat viam, quę ducit ad ciuitatem Phare, in qua erat regia Dunaan, ad illam ascēdit. Quæ potitus, vt qui incustoditam offendisset ciuitatem, capit omnes diuitias, quę erant in regia, & ipsam etiam Reginam.

Verum cum captam urbem, & regiam occupatam, atq; suos bello captos audisset Dunaan, timens nē aliqui ex cognatis deficerent ad Elebsaan, mente ei à Deo ablata, cum aurea catena se & illos alligasset, sedebat nullam rerum curam gerens. Qui autem in pluribus nauibus erant Aethiopes, cum nihil audiissent de suo Rege Elebsaan, aut de ijs, quę gesserat, & laborarent inopia rerum necessariarum, essentq; animo dubij & perplexi, conuersi sunt ad Deo supplicandum. Et cum magnas quidem naues inter se alligassent, & super oblonga ligna vela deinde vinxissent, & veluti quandam ciuitatem in mari essent fabricati: extrinsecus autē breuiore naues, quę quoddam murorum imitabantur propugnaculum, ordinassent, omnes simul congregati, cum lachrymis Deo longam obtulerunt supplicationē. Deinde cum sacra gustassent mysteria, & se armassent, descenderunt in naues breuiore: & stantes ex obliquo, nē acciperent aliquod damnū à telis hostium, eas ipsi maiores post se trahentes impulerunt ad terram, donēc appulsa eorum latera fixa fuerunt in litore, adeo vt naues essent ipsis pro muro. Hostes verò irruentes cum lanceis, confringebant latera breuiorum nauium, & magna molestia afficiebant Aethiopes. Qui cum lachrymis rursus Domini inuocabant auxilium. Ipse autem eos exaudivit: & statim vox quędam fuit de cælo exaudita, quę dicebat: Gabriel, Gabriel, Gabriel: & quidam ex illis, qui naues impellebant, virgam ferens ferream, quę supernē quidem habebat Crucem, infernē autem lanceam, cum enatasset, & vnus equi caudam apprehendisset, in eius latus figit lanceam adeo, vt mox turbatus equus deiecerit hostem, & alij equites timore affecti, ceciderint in terram.

Confidentes itaq; Aethiopes cum descendissent ē nauibus, & manus cōseruissent cum hostibus, eos fuderunt, & omnes interfecerunt, & regiū ingressi tabernaculum, inueniunt aurea catena vinctum cum ijs, qui genere ad ipsum attinebant, Dunaan Regem

Cap. 31.

Exercitus
impij Du-
naan inter-
ficitur.

Cap. 32.

Aethiopes
auxiliū Dei
implorant,
atque exau-
diuntur.

Cap. 33.

Regem Hebraum. Cùm autem intellexissent suum quoque Regem præstantissimum, & omni ex parte optimum Elefbaan illic occupasse regiam, properè ad eum accesserunt, & omnia, quæ gesta fuerant, exposuerunt. Ille autem præsidio relicto in ciuitate, maxima abiit celeritate. Et cùm inuenisset Dunaan aurea illa vincitū catena, ipsum interfecit & cognatos, Deum laudans, & insulans Christi hostibus, pœnam dantibus audacium suorum facinorum, quæ admiserant in Christum, & Christi Crucem. Latibitur enim iustus (inquit magnus Dauid) cùm viderit vindictam. Et idè qui ex eis fuerunt vulnerati, non fuerunt vulnerati gladio, (vt dicit diuinus Esaias) neque mortui eorum, mortui bello. Est enim res fortis & dura, ira Dei, (ipse me rursus docet) vt grando, quæ deorsum fertur, non habens tegumentum: vt aqua magnæ multitudinis, quæ trahit regionem.

Reuersus ergo Elefbaan ad ciuitatem Phare, omnes interemit, qui erant in regia, & cùm vellet ecclesiam in ea ædificare, fuit ipse primus opifex ædificij. Significauit autem omnia, quæ gesta fuerant, Pontifici Alexandria, & per illum Iustino Imperatori. Patriarcha autem Alexandria, ordinatum Episcopum misit ad Homeritas. Qui cùm illis consecrasset templum, quod fuerat ædificatum, baptizat quidem omnes, qui erant in ciuitatibus & pagis Homeritarum, in nomine sanctæ Trinitatis. Ex eis autem ordinat Diaconos & Presbyteros: & ecclesijs, quæ erant in regione, reddit statum suum solitum.

Diuinitissimus autem Rex ipse Elefbaan simul cum eo venit Nagram martyrum ciuitatem: & cùm illic extruxisset ecclesiam, & quinque possessiones regias ei attribufferet, & deinde etiam ex martyris Arethæ possessionibus tres addidisset, vt ille mandauerat in fine martyrij, & collegisset omnes, qui fuerant redacti in seruitutem, & alias dispersi in tempore persecutionis, & Arethæ martyris filium Ducem gentis constitufferet, & curam gessisset loci, in quo iacebant ibi consummatæ martyrum reliquæ, & ius asyli illic constituisset, vadit iterum in regiam. Vbi cùm Homeritis Abramium quandam virum pium, & Christi nomine gloriantem elegisset Regem, & sanctissimo Episcopo ad decem millia Christianorum Aethiopum tradidisset, lætus redit in suam regiam cum præda & spolijs innumerabilibus, dans etiam exercitui non paruam pecuniæ portionem.

Deo autem agens gratias pro tanta victoria & gratia, volensque seipsum dignum reddere maioribus, cùm diadema quidem regium misisset Hierosolymam, ipse indutus cilicio, & noctu egressus è regia & ipsa ciuitate, ascēdit in vnum montem ad monasterium virorum, qui exercebantur. Et cùm se in exigua clausisset domuncula, & vouisset illinc non egredi toto tempore vitæ, regulam suscepit monasticam, ex ijs, quæ sunt mundi, nihil possidens præter solam stercem, & poculum ad aquam bibendam, & paucum pane & aqua viuens, & oleribus viridibus, si quis afferret, cùm nullum ex mundanis vidisset tota vita, non ad aliquid aliud mentem habens erectam, nisi ad soli Deo vacandum. Denique cùm diu sic se diuine exercuisset, sic etiam è vita excedit: In Christo Iesu Domino nostro: Quem decet omnis gloria, honos & veneratio, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI ENOCH ABBATIS, AVTHORE
RE SANCTO GREGORIO TVRONEN. EPISCO-
po, Lib. De vitis Patrum, Cap. 15.

24. Octobr.
Ecclesi.

Valdè cauet
da superbia
pijs.

ANITAS vanitatum, dicit Ecclesiastes, & omnia vanitas. Verum est ergo, quod omnia, quæ geruntur in mundo, sunt vanitas. Vnde fit, vt sancti Dei, quos nullus libidinum æstus exussit, nullus concupiscentiæ exagitauit stimulus, quos nullum luxuriæ cœnum nec in ipsa, vt ita dicam, cogitatione tentauit, astu tentatoris elati, nisi sint sibi esse iustissimi, & ab hoc iactantiæ cothurnosæ perflati supercilio, sapius corruerint. Factumque est ita, vt quos non valuit maiorum criminum gladius trucidare, leuis vanitatis fumus addictos facile pessundaret: sicut & ipse ille, de quo nunc nobis sermo futurus est, cùm multis virtutibus

tutibus floruisse, penè in illo arrogantia barathro obrutus occubuisse, si eum non exhortatio fratrum fidelium attenta recuperasset.

Igitur beatus Senoch Pictavi pagi, quem Theiphalam vocant, oriundus fuit, & Patria S. Senoch. Fit clericus. conuersus ad Dominum, clericusq; factus, monasterium sibi instituit. Reperit enim intrà territorij Turonici terminum parietes antiquos, quos eruderans à ruinis, habitationes dignas aptauit, reperitque ibi oratorium, in quo ferebatur celebrem nostrum orasse Martinum: quod diligenti cura compositum, erecto altari, loculoque in eo ad recipiendas sanctorum reliquias preparato, ad benedicendum inuitat Episcopum. Affuit tunc Euphronius beatus Episcopus, qui consecrato altari, cum Ordinatur Diaconus. Diaconatus honore donauit. Celebratis igitur Missis, cum capsulam reliquiarum in loculo cuperent collocare, extitit capsula prolixior, nec recipi in loculum poterat. Tunc prostratus Diaconus cum ipso Sacerdote pronus ad orationem, lachrymas precibus mixtas effudit, obtinuitque petita. Mirum dictu: ita loculus diuinitus amplificatus, capsulaque constricta est, vt in eum spatiosissimè non sine admiratione reciperetur.

In hoc loco collectis tribus monachis, Domino assidue seruebat, & in primis arcto vitæ tramite incedebat, exiguos cibos, & tennes potiones sumens. Diebus autem Magna eius abstinètia. Quadragesimæ sanctæ addebatur augmentum abstinètiæ, ciborum diminutione. Nam esus illi panis tantum hordeaceus erat, & aqua, de vtriusque elementis libras singulas per dies singulos sumens. Rigorem verò hyemis sine vlllo pedum tegmine pati contentus erat, manibus ac pedibus, simul & collo ferrea catena reuinctus. Dehinc à fratrum contemplatione semotus, solitaria se reclusit in cellula, orans assidue, atque in vigilijs & orationibus die, noctuque sine ambiguitate perdurans. Conferebat autem deuotio fidelium plerunque pecuniam, quam non in abditis loculis, Liberalitas eius in pauperes. Matth. 6. sed in pauperum marsupijs condebat, illud Dominici eloquij oraculum sæpè commemorans: Nolite thesaurizare vobis thesaurum super terram: quia vbi fuerit thesaurus tuus, illic erit & cor tuum. Dabat enim hic, quæ accipiebat, pro Dei intuitu in diuersis necessitatibus indigentium. Vndè factu est, vt in vita sua de his amplius, quam ducentos, à nexu seruitutis, debitiq; onere subleuaret.

Cum autem nos in Turonicum venissemus, egressus est de cellula, venitque ad inquirendos nos: salutatisque ac deosculatis, regressus est iterum. Erat enim (vt diximus) valde abstinentis, sanans infirmorum languores. Sed vt de abstinètia sanctitas, ita de sanctitate vanitas coepit obrepere. Nam egressus de cellula, iactantia cothurnosa ad requirendos visitandosq; parentes, in pagum Pictauiensem, cuius supra meminimus, abiit. Regressusq; tumidus arrogantia, sibi soli placere nitebatur. Sed obiurgatus à nobis, & accepta ratione, quod superbi longè fiant à regno Dei, ita se purgatum iactantia, humilem reddidit, vt nulla in eo penitus radix superbiam remaneret, adeò vt profiteretur, dicens: Vera nunc esse cognoui, quæ beatus Apostolus sacri oris contestatur eloquio, dicens: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Arrogantia vito sancto imponit. 1. Cor. 1.

Sed cum per eum Dominus super infirmos multas faceret virtutes, & ille ita se dixisset includere velle, vt nunquam humanis adspèctibus appareret, consilium suavisimum, vt non se perpetuò in hac conclusionè constringeret, nisi in illis duntaxat diebus, qui inter depositionem sancti Martini, ac Dominici natalis solennitatem habentur: vel in illis similiter quadraginta, quos ante Paschalia festa in summa duci abstinètia patrum sanxit authoritas: reliquis verò diebus, infirmorum gratia, populis se præberet. Audito autem consilio nostro, libenter quæ dicta sunt accepit, impleuitque sine ambiguitate. Denique quia de conuersatione eius pauca prolucuti sumus, ad virtutes, quas per illum medicabilis diuinæ potentia dextera operari dignata est, accedamus. Nota hic antiquitatè Quadragesimæ.

Cæcus quidam, Popusius nomine, ad eum venit, (erat autem tunc beatus Senoch iam Presbyter ordinatus) qui dum aliquid alimenti postulat, tactis à sancti Sacerdotis manu oculis, vt signum salutare meruit, protinus visum recepit. Alius quoque Pictauiensis puer, huiusmodi morbo laborans, audita confessoris huius opera, pro luminis perditu receptione precatur. Non moratur ille, sed inuocato Christi nomine, Crucem oculis cæci imponit, statimque defluente riuo sanguinis, lux intrauit, ac post viginti annorum curricula, orbata fronti geminorum siderum iubar inclaruit. Duo pueri membris omnibus debiles, & in modum sphaera in rotunditate contracti, eius conspèctibus sunt delati, quibus impositis manibus, redintegratis artibus, Cæcos san. nat. Item duos contractus, vnus

vnus horæ momento vtrunque reddidit absolutum. Geminavitque deinde generose virtutis beneficium. Puer cum puella coram eo cōtractis manibus adstiterunt, (erat autem tunc medium Paschalis festum solennitatis) cumque pro suæ directionis medela Dei famulo supplicarent, & ille pro ea, quæ ad ecclesiam conuenerat, populi frequentia hæc agenda differret, indignum se clamitans, per quem Deus infirmis præbere beneficia dignaretur, supplicantiibus cunctis, manus eorum suis suscepit in manibus: quibus atrectatis, directisque digitis, sanos abscedere iubet. Benaja quoque (hoc enim erat nomen mulieris) oculos deferens clausos, tactu salutaris dexteræ benedicta, illuminata discessit.

Virus serpē tum pellit.
Gen. 3.
 Sed nec illud oculi equum puto, quod sæpius eius oratio virus serpentium exinire obtinuit. Duo enim tumidi morfu hydri, eius pedibus prosternuntur, deprecantes vt virus, quod mala bestia artubus moribundis iniicit, sua virtute discuteret. At ille orationem fudit ad Dominum, dicēs: Domine Iesu Christe, qui in principio cuncta mundi elementa creasti, & serpentem illum humanis dignitatibus æmulum, sub maledicto esse sanxisti, tu depelle ab his famulis tuis veneni huius malum, vt non angues de his, sed hi de angue valeant triumphare. Hæc autem cum dixisset, palpauit omnem compagem corporis eorum, statimque compresso tumore, virus mortiferum nocendi perdidit vires.

Oleo benedicto manū leſam sanat.
 Dies Dominicæ resurrectionis aduenerat, & homo quidam dum ad ecclesiam pergeret, vidit pecorum multitudinem, suam segetem depascentem: ingemuitque, & ait: Væ mihi, quia annualis mei laboris opera ita deperit, vt nihil prorsus ex ea remaneat. Et accepta secure, amputatis ramis, aditum seps claudere cœpit, confestimque contracta manus inuita retinuit, quod voluntariè comprehendit. Dolore verò instigante, ad sanctum confessorem moestus accessit, trahens post se ramum, quem manu constrinxerat, narrauitque omnia, sicut gesta erant. Tunc ille oleo benedictione sanctificato, manu manu stringens, abstracto ramo, sanitati restituit. Sed & deinceps multos à serpentium morſu, & pustulæ malignæ veneno, signo Crucis locato desuper, reddidit sospitati. Nonnullis autem obsessis dæmonis sæuiliore vt manus imposuit, extemplo fugatis dæmonibus, mentem eorum energia turbatam, ad integritatem intelligentiæ reparauit. Omnibus verò, quoscunque per eum à diuersis infirmitatibus dextera diuina saluauit, si inopes fuissent, ipse cibum vestitumque dispensatione hilari porrigebat. Tantaque ei cura de egentibus fuit, vt etiam pontes super alucos annuum diligenter instrueret, nè quis inundantibus aquis naufragia sæua lugeret.

Obitus ei.
 His ergo virtutibus clarus in populis declaratus, cum esset annorum circiter quadraginta, modica pulsatus febre, per triduum lectulo decubauit. Nunciatumque est mihi, cum transitus esset propinquus. At ego velocius illuc properans, ad lectulū eius accessi, sed nihil ab eo colloctionis elicere potui: erat enim valdè fessus. Dehinc interposito quasi vnus horæ spatio, spiritum exhalauit. Congregata est autem ad eius exequias multitudo illa redemptorum, quos supra diximus ab eo vel à iugo seruitutis, vel à diuersis debitis absolutos, quosque vel alebat cibo, vel vestitu tegebat. Plangebant enim, dicentes: Cui nos, Pater sancte, relinquis? Post hæc sepulturæ locatus, sæpius se manifestis virtutibus declarauit. Nam trigesimo ab eius obitu die, cum ad eius tumulum Missa celebraretur, Chaidulphus quidam contractus, dum stipem postulat, ad eius sepulturam accedit: qui dum palam superpositam osculis veneratur, dissolutis membrorum ligaturis, directus est. Multa autem ibi gesta comperi, de quibus hæc tantum memoriæ habenda notauit.

SANCTO.